

کتاب‌شناسی توصیفی فهرست‌های دست‌نوشته نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های جمهوری اسلامی ایران

• حسین متقی*

فهرست‌نگار نسخ خطی کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی، قم

بتدریج مورد شناسایی ابتدایی قرار گیرد و این میسر نیست جز این که کتاب‌شناسی‌های منتشر شده از فهرس نسخه‌های خطی موجود در مجموعه‌ها، مدنظر مستقیم، قرار گیرد.^۲ گفتنی است امروزه تعدادی از فهرس پیش گفته، وجود دارند که خود آن‌ها نیز، بصورت یک نسخه خطی و دست‌نوشته! بوده و در درون این نسخ، سیاهه و فهرستی از دست‌نویس‌های کتابخانه‌ای، در قالب‌های تحلیلی، توصیفی یا نامگوی، معرفی گردیده‌اند. امروزه صدها نسخه از این نوع آثار و فهرس، در کتابخانه‌های ایران و جهان یافت می‌شوند، که خود نوعی فهرست، محسوب می‌گردند، حال برخی از این فهرس دست‌نوشته به چاپ رسیده یا همچنان بصورت دست‌نویس می‌باشند. نگارنده طی سال‌های متمادی شماری از فهرس نسخه‌های خطی دست‌نوشته یا منتشر نشده^۳ را، که به نوعی در میان اغلب کتاب‌شناسی‌های موجود، مهجور و ناشناخته مانده‌اند، با استفاده از فهرس، منابع و رفرنس‌های متعدد مورد شناسایی نسبتاً دقیق قرار داده و با عنوان: کتاب‌شناسی توصیفی فهرست‌های دست‌نوشته نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های ایران و سایر کشورها، حاوی داده‌های بیش از دو هزار عنوان فهرست دست‌نوشته، نگاشته که نگارنده امیدوار است به حول و قوه الهی در آینده‌ای نزدیک به زیور طبع آراسته گردد؛ اینجا مقدمتاً بعنوان پیش درآمد، <بخش ایران> از این اثر مفصل جدا شده و در این نشریه وزین معرفی می‌گردد و در همین جا از همه پژوهشگران و فهرست‌نگارانی که به نحوی به آثار مشابهی از این نوع فهرس دست‌نوشته یا داده‌های آن‌ها دسترسی دارند و یا حتی خود فهرستی منتشر نشده از دست‌نویس‌های مجموعه‌ای را در اختیار دارند، نگارنده را در تکمیل این مجموعه یاری دهند.

بنابر تعریف ارائه شده در این نوشتار، آن چه از

فهرست‌نگاری کتاب‌ها و نسخ خطی، از زمان‌های بسیار دور، از قالب‌های نخستین آن، تا روش‌ها و ظروف پیشرفته امروزین آن، مسیرهای بسیار پرفراز و نشیبی را در سیر تاریخی و تکاملی خویش پیموده است، که ثبت و ضبط این تکامل تدریجی، حقیقتاً خود حدیث مفصلی است و در این مختصر مجال بیان آن نیست. در طول تاریخ فهرست‌نگاری برای نسخه‌های خطی در گستره جهانی، فهرس متنوعی شکل گرفته و به جامعه جهانی پژوهشگران این آثار، تقدیم گردیده است، که شمار آن‌ها، شاید از ده هزار^۱ مورد نیز فراتر باشد؛ افزون بر این کتب فهرس چاپ شده در قالب کتاب، هزاران فهرست نیز در ضمن نشریات داخلی و خارجی به زبان‌های مختلف، مانند: فارسی، عربی، انگلیسی، آلمانی، اسپانیولی، ایتالیایی، فرانسوی، ترکی استانبولی و ...، منتشر گردیده است؛ برای دستیابی به داده‌های نسخ خطی در سطح بین‌المللی، ضرورت تهیه یک کتاب‌شناسی کامل از فهرس نسخه‌های خطی منتشر شده، به شدت احساس می‌گردد که باید به زبان فارسی انتشار یابد. از آن جایی که تهیه و تألیف چنین کتاب‌شناسی‌هایی با این گستردگی، احتیاج به منابع و کتاب‌شناسی‌های متنوع و متعددی دارد، که در میان صفحات هزاران کتاب و نشریه و ...، پراکنده‌اند؛ فهرس گوناگونی از نسخه‌های خطی در ضمن کتاب‌هایی آمده که اگر کسی به وجود چنین فهرسی، آگاهی ندهد، دسترسی بدان‌ها هرگز امکان‌پذیر نیست. بنابراین، به اعتقاد نگارنده پیش از نگارش کتاب‌شناسی بزرگ فهرس نسخه‌های خطی ایران و جهان، باید فهرست‌های دست‌نویس‌های موجود تمام کتابخانه‌ها در ایران و سایر کشورها،

قسمتی از الکرام البررة و نقباء البشر هنوز بصورت دست‌نوشته می‌باشند.

ج - دسته دیگر فهرسی هستند که در آن‌ها «نسخه‌های خطی یک موضوع» کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی شده است، در قالب‌های متنوع «تک‌نگاری» مانند کتاب‌شناسی مولانا جلال‌الدین رومی؛ یا «موضوعی» مانند کتاب‌شناسی تصوف؛ و یا «اثری خاص» مانند کتاب‌شناسی مثنوی معنوی.

د - گروهی از این آثار، فهرسی می‌باشند که در آن «نسخه‌های خطی کتابخانه‌ای یا مجموعه‌ای خصوصی» فهرست گردیده؛ حال ممکن است این نوع آثار فهرسی نسبتاً قدیمی باشند، مانند دفتر کتب الشیخ خالد النقشبندی فی دمشق، - که پیش از سال ۱۲۴۲هـ نگارش یافته و اکنون در دارالکتب الظاهریه در دمشق نگهداری می‌شود - یا کاملاً نونگاشته باشند، مانند فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه فیضیه قم، اثر: حبیب‌الله گائینی.

ه - دسته پایانی، فهرسی هستند که در آن‌ها فقط سیاهه و لیستی از آثاری از یک «موضوع»، «مؤلف» یا «اثر» می‌خاص آورده شده، که حتی گاهی بدون این که در آن‌ها به وجود نسخه‌ای خاص در مکانی مشخص، اشاره شده باشد؛ مانند: فهرس مؤلفات المجلسی که عمدتاً و صرفاً در آن به ارائه لیستی از آثار علامه مجلسی (ره) بسنده شده است، صرف نظر از اینکه

داده‌های دست‌نویس نسخه‌های خطی در قالب فهرست، اعم از کتاب، مقاله یا در قالب‌هایی مانند: فیش‌های فهرست‌نویسی، فهرست‌های برگه‌ای (فیش برگه) و...، که تاکنون چاپ و منتشر نگردیده، که در آن از دو نسخه خطی و بالاتر یاد شده باشد؛ سخن گفته‌ایم، حال این آثار قدمت داشته باشند یا این که در سال‌های اخیر نگاشته شده باشند.

پیش‌تر لازم به توضیح است که کتاب‌شناسی‌ها و فهرست‌های نسخ خطی منتشر نشده یا دست‌نوشته را می‌توان در چند دسته متنوع، مورد ارزیابی و بررسی قرار داد:

الف - گروهی از این فهرس، که در سال‌های بسیار دور نگاشته شده‌اند، با توجه به این که در آن سال‌ها لوازم چاپ بصورت رسمی پا به عرصه وجود نپهاده بود و لاجرم داده‌های آن‌ها همگی در قالب نسخه‌های خطی است که می‌توان از این نوع آثار، به نسخه‌های کهن فهرست این‌ندیم اشاره کرد.

ب - گروه دیگر فهرسی هستند، که اکنون نسخه‌هایی از آن بصورت دست‌نوشته موجود می‌باشند، لیکن تمام آن یا بخشی از آن‌ها، به چاپ رسیده‌اند، که از آن جمله‌اند برخی مصادر کتاب‌شناسی مانند الذریعه، کشف‌الظنون، مرآة الکتب و ... و ناگفته پیداست حتی آثاری مانند: طبقات اعلام الشیعة که در حوزه تراجم‌نگاری می‌باشند نیز به مناسبت در آن به برخی دست‌نویس‌های کتابخانه‌ها اشاره شده که بخشی از آن از جمله

به نسخه خطی یا چاپی آن اشاره شده باشد.

گفتنی است بیشترین توجه نوشتار حاضر، به مورد چهارم، یعنی «بخش د» است، که در آن به فهرست‌های نسخه‌های خطی کتابخانه‌ای یا مجموعه‌ای خصوصی، اشاره دارد، که همواره در کتابخانه‌ها و... بصورت مخطوط و دست‌نوشته باقی مانده است و بقیه آثار که به نوعی داخل در مقوله «فهرست» و نسخ خطی بوده و تعداد آن‌ها هم نسبتاً فراوان است، مانند فهرس دست‌نوشته‌ای که مکان نگهداری نسخه‌های آن‌ها نامشخص است و غیر آن، در این نوشتار مورد نظر نبوده و لذا متعرض آن‌ها نشده‌ایم. البته برخی از این نوع کتاب‌شناسی‌ها و فهرست‌های تک‌نگاری مانند مواردی که در «بخش ج» یاد شد، از سوی نگارنده سطور با عنوان: درآمدی بر کتاب‌شناسی کتاب‌شناسی‌های آثار و تألیفات شخصیت‌های علمی «تک‌نگاری‌ها»، نگارش یافته، که امیدواریم بخشی از آن در آینده‌ای نزدیک منتشر گردد، امید است برای نگارنده فرصتی فراهم آید تا نسبت به معرفی سایر آثار دست‌نوشته پیشگفته دیگر، نیز اقدامی مشابه انجام دهد.

فهرست حاضر که بصورتی تقریباً «توصیفی» و بر اساس داده‌های اولیه موجود در منابع و فهرس ارجاع داده شده در ذیل آن‌ها، یا اطلاعات شخصی مبتنی بر داده‌های شنیداری، فراهم آمده، بر اساس ترتیب الفبایی کشورها - در این نوشتار فقط ایران - و شهرهای آن تنظیم گردیده است.

در پایان به این نکته مهم باید توجه داشت که: «معیار تنظیم و تقسیم‌بندی کشورها، شهرها و کتابخانه‌ها در این نوشتار، مکان وجود کتابخانه و دست‌نویس‌های معرفی شده در متن آن فهرست‌های دست‌نوشته، می‌باشد، هر چند که امروزه اصل یا خود این فهرست‌های دست‌نوشته از نظر فیزیکی در کتابخانه‌ای خاص در نقطه‌ای دیگر از جهان، نگهداری شوند، یا حتی خود آن فهرست‌ها در مکان جغرافیایی دیگری، تهیه و نگارش شده باشند».

۱. آران

۱-۱. کتابخانه امامزاده محمد هلال آران - کاشان:

طیار مراغی، محمود:

۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه امامزاده محمد هلال آران - کاشان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهان علوم اسلامی قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته

(منتشر نشده)

در حدود ۲۶۸

نسخه خطی

کتابخانه امامزاده هلال شهر آران - کاشان، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل آن‌ها به تفصیل معرفی و توصیف گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص هجده (مقدمه)؛ مجله پیام حوزه: ش ۳۱، پاییز ۱۳۸۰؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۸.

۲-۱. کتابخانه مدرسه امیرالمؤمنین (ع) آران - کاشان:

طیار مراغی، محمود:

۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه امیرالمؤمنین علیه‌السلام آران - کاشان.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده حدود ۸ نسخه خطی متعلق به کتابخانه مدرسه امیرالمؤمنین علیه‌السلام آران، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص سی و پنج (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۰.

۳-۱. کتابخانه مدرسه سلطانی آران - کاشان:

طیار مراغی، محمود:

۳. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه سلطانی آران - کاشان.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست منتشر نشده در حدود ۳۸۰ نسخه خطی کتابخانه مدرسه سلطانی آران، که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص سی و هفت (مقدمه)؛ مجله پیام حوزه: ش ۳۱، پاییز ۱۳۸۰.

۲. آمل

۱-۲. کتابخانه مسجد جامع آمل:

سلامت‌پناه، رضا:

۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد جامع آمل (حوزه علمیه امیرالمؤمنین علیه‌السلام).

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته

(منتشر نشده)، که در آن حدود ۲۰۰

دست‌نویس به زبان‌های عربی

و فارسی توصیف گردیده

تزاری روسیه، با بردن این نسخ در قالب و پوشش امانت و ترجمه متون این دست‌نویس‌ها برای مسلمانان روسیه و بازپس دادن آن‌ها بعد از ترجمه!...، محترمانه از سوی آقای پاسکوویچ غارت گردیده و به سرقت رفت؛ این مجموعه دست‌نویس‌ها بعد از طی مراحل پرفراز و نشیب سرانجام در کتابخانه دولتی/عمومی سالتیکف شدرین در شهر سنت پترزبورگ - روسیه جای گرفت؛ ناگفته نماند که بخش دیگر دست‌نویس‌های توصیف شده در این فهرست، به نسخه‌هایی اختصاص دارد، که بتدریج برای حفاظت بیشتر در سال‌های میانی سلطنت پهلوی اول، به موزه ایران باستان در تهران انتقال یافته است. در این فهرست، بیش از ۳۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی متعلق به بقعه شیخ صفی اردبیلی بصورت تحلیلی و کامل، همراه تصاویر برخی از آن‌ها معرفی شده است؛ این اثر تقریباً مراحل نهایی خود را طی می‌کند و در آینده‌ای نه چندان دور، به حوله و قوه الهی برای ثبت در حافظه تاریخی نسل‌های آینده این مرز و بوم، چاپ و منتشر خواهد شد.

۵. ارومیه

کتابخانه مدرسه علمیه امام خمینی (ره) در مسجد جامع ارومیه: ناشناخته:

۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه علمیه امام خمینی (ره) در مسجد جامع ارومیه. فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته نامگوی (منتشر نشده) که برای حدود ۵۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی و ترکی موجود در آن مدرسه نگارش یافته، در کتابخانه مدرسه علمیه امام خمینی (ره) در مسجد جامع ارومیه نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۱.

۶. اصفهان

۱-۶. کتابخانه آیت‌الله حسین خادمی اصفهانی: ... خادمی اصفهانی:

۹. فهرست نامگوی دست‌نویس‌های مجموعه آیت‌الله حسین خادمی اصفهانی در اصفهان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته نامگوی، که از سوی فرزند صاحب مجموعه تهیه گردیده، در کتابخانه خصوصی آیت‌الله خادمی در اصفهان نگهداری می‌شود.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۱.

۲-۶. کتابخانه آیت‌الله سید مهدی نجفی مسجدشاهی:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۱۰. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله سید مهدی نجفی مسجدشاهی در اصفهان.

نزد نگارنده آن گویا در حوزه علمیه امیرالمؤمنین - علیه السلام - واقع در مسجد جامع آمل نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۰.

۲-۲. کتابخانه مسجد هاشمی آمل:

سلامت‌پناه، رضا:

۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد هاشمی آمل.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که در آن حدود ۱۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی توصیف گردیده نزد نگارنده آن گویا در حوزه علمیه امیرالمؤمنین - علیه السلام - آمل نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۰.

۳. ابرقو

کتابخانه خصوصی حسین بصیری:

افشار، ایرج:

۶. فهرست دست‌نویس‌های مجموعه شخصی حسین بصیری در ابرقو.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده نزد فهرست‌نگار آن، در تهران نگهداری می‌گردد.

در فهرست منتشر نشده اطلاعات کتاب‌شناختی و نسخه‌شناختی برای حدود ۷ دست‌نویس از مجموعه خصوصی حسین بصیری در ابرقو گزارش شده است؛ گفته شده این فهرست در ضمن سفرنامه آقای ایرج افشار منتشر خواهد شد، لیکن بنا بر اطلاع نگارنده سطور، تاکنون (۱۳۸۳ ش) این فهرست دست‌نوشته منتشر نگردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۳۶.

۴. اردبیل

کتابخانه بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی:

متقی، حسین:

۷. فهرست نسخه‌های خطی بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی > میراث غارت شده <.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته، که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و نگارش یافته، نزد نگارنده سطور، نگهداری می‌شود.

این اثر فهرستی دست‌نوشته و نسبتاً جامع در قالب معرفی تحلیلی و تفصیلی از دست‌نویس‌های نفیس بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی در اردبیل است، که قبل از سال ۱۲۴۲ هـ در کتابخانه مذکور قرار داشته‌اند؛ لازم به توضیح است که بخش قابل توجهی از نسخه‌های کتابخانه بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی، در سال ۱۲۴۲ هـ هم‌زمان با جنگ‌های دوره دوم ایران با روس‌ها، از سوی دولت

• میراث حدیث شیعه: ش ۱۳، ۱۳۸۴ش، صص ۴۶۲-۴۶۵.

۷. بابل

۱-۷. کتابخانه شخصی آیت‌الله سید اسماعیل حائری بارفروشی:

حافظیان بابل، ابوالفضل:

۱۴. فهرست دست‌نویس‌های مجموعه مرحوم آیت‌الله سید اسماعیل حائری بارفروشی در بابل.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۴ دست‌نویس موجود در مجموعه یاد شده در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۳.

۲-۷. کتابخانه مدرسه صدر (خاتم الانبیاء (ص)):

حافظیان بابل، ابوالفضل:

۱۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه صدر در بابل.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۱۰۰ دست‌نویس جدیدالورود به مجموعه مدرسه صدر (خاتم الانبیاء (ص)) در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری نگارش یافته، نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌گردد. برخی از این نسخه‌ها مربوط به دست‌نویس‌های هدایی مجموعه شخصی حجت‌الاسلام احمد فردوسی مکان در بابل بوده است. گفتنی است پیش‌تر نسخه‌های خطی این مدرسه از سوی خود نگارنده با همکاری علی صدراپی خوبی و محمود طیار مراغی فهرست و در سال ۱۳۷۶ش از سوی مرکز نشر میراث مکتوب منتشر گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، صص ۷۲-۷۳.

۳-۷. کتابخانه مسجد و مقبره ابوفاضلی:

حافظیان بابل، ابوالفضل:

۱۶. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد و مقبره حجة الاسلام ابوفاضلی در بابل.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۲۵ دست‌نویس موجود در مجموعه یاد شده در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۲.

۸. بشرویه

کتابخانه مدرسه علمیه امیرالمؤمنین ۱ بشرویه - فردوس:

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته، نزد فهرست‌نگار آن در مرکز احیای میراث اسلامی در قم نگهداری و گویا قرار است در جلد دوم یا سوم دلیل المخطوطات، به چاپ برسد؛ گفتنی است یک فهرست عربی مربوط به این کتابخانه از همان فهرست‌نگار در سال ۱۳۸۱ش، در ضمن قبیلۀ عالمان دین: صص ۲۲۰-۲۴۶ بصورت نامگوی منتشر گردیده است. گفته شده این مجموعه دارای ۷۱ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی می‌باشد.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۴۲.

۳- ۶. کتابخانه امام صادق (ع) اصفهان:

ناشناخته:

۱۱. [قائمه بمخطوطات المكتبة العامة فی اصفهان].

فارسی، این فهرست دست‌نوشته نامگوی، که سیاهه‌ای از عناوین دست‌نویس‌های فهرست نشده است، در آرشیو کتابخانه امام صادق ۱ اصفهان (کتابخانه عمومی) نگهداری می‌شود.

• المخطوطات الاسلامیه فی العالم: ج ۱، ص ۳۳۳؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۳۹.

۴- ۶. کتابخانه مرکزی دانشگاه اصفهان:

ناشناخته:

۱۲. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه اصفهان.

فارسی، فهرستی جامع و کامل برای دست‌نویس‌های کتابخانه دانشگاه اصفهان در حال نگارش بوده و گویا تاکنون بخش‌های زیادی از آن آماده شده است، بنابر آن چه که در مصدر ذیل گفته شده (۱۳۷۹ش) این فهرست بزودی منتشر خواهد گردید، لیکن بنابر اطلاع نگارنده سطور تاکنون (۱۳۸۴ش) به چاپ نرسیده است!

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۴۱.

۵- ۶. کتابخانه میرزا سید محمدحاشم بن زین‌العابدین

چهارسوقی اصفهانی

مجتهد چهارسوقی، حاج میرزا حسن:

۱۳. سیاهه کتب ملکی و متصرفی کتابخانه میرزا سید

محمدحاشم بن زین‌العابدین چهارسوقی اصفهانی.

فارسی، لیست و سیاهه‌ای دست‌نوشته برای داده‌های اولیه حدود ۵۵۰ دست‌نویس مجموعه میرزا هاشم چهارسوقی (درگذشته سال ۱۳۱۸هـ) در اصفهان است که به منظور تقویم و تقسیم کتب بین وراثت، بدون تعرض به خصوصیات بیش‌تر نسخه‌شناسی آن‌ها، در سال ۱۳۲۱هـ از سوی حاج میرزا حسن مجتهد چهارسوقی، از جمله نوادگان مرحوم صاحب روضات، تنظیم گردیده است. این فهرست دست‌نوشته و سیاهه گویا اکنون در کتابخانه آیت‌الله سید محمدعلی روضاتی در اصفهان نگهداری می‌گردد.

ترا بیان فردوسی، محمد:

۱۷. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه امیرالمؤمنین (ع) بشرویه - فردوس.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۱۵۲ دست‌نویس به زبان عربی و فارسی به تفصیل نگارش یافته، نزد نگارنده آن نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۲.

۹. تبریز

۱-۹. کتابخانه شخصی آیت‌الله سید محمدعلی قاضی طباطبایی

تبریزی:

... قاضی طباطبایی تبریزی:

۱۸. فهرست نامگوی نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله سید محمدعلی قاضی طباطبایی در تبریز.

فارسی، اصل این سیاهه دست‌نوشته، که از سوی فرزند صاحب مجموعه برای حدود ۱۰۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی و ترکی نگارش یافته در کتابخانه و مجموعه خصوصی اولین شهید محراب حضرت آیت‌الله سید محمدعلی قاضی طباطبایی در تبریز نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۴.

۲-۹. کتابخانه شخصی خادم حسینی:

صدراپی خوبی، علی:

۱۹. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی خادم حسینی در تبریز.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری (فهرست برگه) بر اساس شماره مسلسل و ترتیب نسخه‌ها تنظیم گردیده، در حدود ۹۰ دست‌نویس عربی، فارسی و ترکی معرفی و توصیف گردیده است؛ گفتنی است این فهرست دست‌نوشته بنا بر اطلاع نگارنده تاکنون (۱۳۸۳ ش) به چاپ نرسیده است.

• فهرست‌نگان نسخه‌های خطی حدیث شیعہ: ج ۱، ص بیست و شش (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۴.

۳-۹. کتابخانه محمدعلی ایاز تبریزی:

ناشناخته:

۲۰. [فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه محمدعلی ایاز

تبریزی]

فارسی، فهرست دست‌نوشته مجموعه دست‌نویس‌های کتابخانه خصوصی فردی به نام محمدعلی بن محمدصالح

تبریزی متخلص به ایاز است که بین برگ‌های ۱۹-۲۵ نسخه شماره <۱۶۴۴۲> کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران، درج شده است.

۴-۹. کتابخانه مدرسه حضرت ولی عصر (ع):

صدراپی خوبی، علی:

۲۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه ولی‌عصر علیه‌السلام در تبریز.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌گردد.

در این فهرست دست‌نویس، که در قالب فهرست برگه و بصورت ترتیب نسخه‌ها، تنظیم گردیده، حدود ۲۸ نسخه خطی به زبان‌های عربی و فارسی معرفی و توصیف گردیده است؛ گفتنی است این فهرست دست‌نوشته بنا بر اطلاع نگارنده تاکنون (۱۳۸۳ ش) به چاپ نرسیده است.

• فهرست‌نگان نسخه‌های خطی حدیث شیعہ: ج ۱، ص سی و هشت (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۴.

۱۰. تهران

۱-۱۰. کتابخانه آستانه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع):

مؤذنی، محمدجواد بن رضا:

۲۲. دفتر ثبت کتابخانه حضرت عبدالعظیم علیه‌السلام.

فارسی، به خط نستعلیق نگارنده آن، ۱۳۸۰-۱۳۲۴ ش، ۳۶س (۱۶ستونی)، ۱۷۸گ (۳۵۶ص)، ۴۳/۵×۳۵/۵ سانتی‌متر، جلد گالینگور آبی عطف گالینگور قرمز، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۵۸۸» در آرشیو کتابخانه آستانه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) در ری - تهران نگهداری می‌شود.

این فهرست دست‌نوشته در قالب دفتر ثبت بزرگی است که در آن نام و مشخصات تعداد «۹۶۳۶» نسخه خطی، کتاب چاپی و نشریه به ترتیب ورود به کتابخانه مذکور ثبت شده است.

است.
 • میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۵.
 ۱۰-۴. کتابخانه شخصی دکتر اصغر مهدوی:

بیانی، مهدی:
 ۲۶. فهرست تفصیلی نسخه‌های خطی دکتر اصغر مهدوی در تهران.

فارسی، فهرستی دست‌نوشته در ۴ دفتر بزرگ است که از سوی مرحوم دکتر بیانی برای دست‌نویس‌های مجموعه مرحوم دکتر اصغر مهدوی نگارش یافته است؛ در این فهرست ۴۲ دست‌نویس قرآن کریم، ۱۲ نسخه مرقع نفیس، ۱۵ جلد کتب ادعیه، ۲۸۴ دست‌نویس فارسی و ۲۰۲ نسخه خطی عربی بصورتی نسبتاً تفصیلی، از جمله بیان نام کاتب، تاریخ تحریر، نوع کاغذ، آرایش نسخه و سایر خصوصیات نسخه‌شناسی و کتاب‌شناسی توصیف گردیده است. این فهرست دست‌نوشته گویا همراه و انضمام سایر مجموعه دست‌نویس‌های مرحوم دکتر اصغر مهدوی به کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در تهران انتقال یافته است. گفتنی است که بعد از ایشان مرحوم دانش‌پژوه نیز فهرستی بر ۸۸۴ دست‌نویس فارسی و عربی نگاشت که در دو شماره از نشریه وزین نسخه‌های خطی در سال ۱۳۴۱ش منتشر شد.

• مجموعه فلسفی مراغه (تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۸۰ش): ص هشت (مقدمه).
 ناشناخته:

۲۷. فهرست دست‌نویس‌های مجموعه خصوصی دکتر اصغر مهدوی در تهران.

فارسی، فهرستی کامل و جامع برای حدود ۹۷۰ دست‌نویس عربی، فارسی و ترکی است، که گفته شده مجدداً بصورت تفصیلی، همان نسخه‌های سابق به انضمام دست‌نویس‌هایی که بعد از توصیف آن‌ها از سوی مرحوم دانش‌پژوه در سال ۱۳۴۱ش از طریق خریداری بتدریج به این مجموعه اضافه شده، معرفی گردیده‌اند. بعد از درگذشت مرحوم دکتر اصغر مهدوی، این فهرست دست‌نوشته که گویا ناتمام مانده است، به نظر می‌رسد به انضمام سایر نسخه‌های خطی کتابخانه ایشان به کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در تهران، انتقال یافته است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۴۹.

۱۰-۵. کتابخانه شخصی سرکار اشرف والا:
 ناشناخته:

۲۸. تفصیل کتب سرکار اشرف والا در سال ۱۲۷۵هـ فارسی، به خط نستعلیق و شکسته نستعلیق اشرف والا!، سال ۱۲۷۵هـ ۵ برگ (از برگ ۱۰۲ الف - ۱۱۰ب مجموعه)، در قطع رقی؛ این فهرست دست‌نوشته در ضمن مجموعه‌ای به

• فهرست نسخه‌های خطی آستانه حضرت عبدالعظیم حسنی علیه‌السلام: ج ۱، صص ۲۵۸-۲۵۹.
 ۲۰-۱. کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس:

ناشناخته:

۲۳. [فهرست نامگوی دست‌نویس‌های کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس].
 فارسی، اصل این سیاهه و فهرست نامگوی دست‌نوشته، در کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس در تهران، نگهداری می‌شود.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۵۲.

۱۰-۳. کتابخانه سید جلال‌الدین محدث ارموی:

تهرانی (منزوی)، آقابزرگ (محسن):

۲۴. فهرست کتب سید جلال‌الدین محدث ارموی در تهران.

فارسی و عربی، به خط نگارنده شهیر آن، ۲ گ (برگ ۲۵الف - ۲۷الف مجموعه)، این فهرست دست‌نوشته به شماره ۱۵۸۱۶/۷ در کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌گردد (تصویری از این فهرست در مرکز احیای میراث اسلامی در قم موجود است).

فهرست دست‌نوشته نامگوی برای حدود ۴۰ نسخه خطی کتابخانه شخصی پژوهشگر پرتلاش مرحوم محدث ارموی است؛ این فهرست ممکن است با تصحیح سیدمحمدحسین حکیم در دفتر دوم نسخه پژوهی منتشر گردد. گفتنی است این مجموعه به اضافه سایر کتب خطی کتابخانه آن مرحوم، که بالغ بر ۳۰۰۰ نسخه خطی می‌گردید اخیراً به مرکز احیای میراث اسلامی در قم، انتقال یافته است؛ گفتنی است بخش نخست این دست‌نویس‌ها در جلد ششم فهرست نسخه‌های خطی مرکزی احیای میراث اسلامی قم، معرفی و توصیف گردیده است.

• پیام بهارستان: ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲ش، ص ۱۷۲.

حسینی اشکوری، جعفر (سید):

۲۵. فهرست نسخه‌های خطی مرحوم سید جلال‌الدین محدث ارموی.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته، نزد فهرست‌نگار آن در مرکز احیای میراث اسلامی در قم نگهداری می‌گردد. ناگفته نماند بخش نخست این دست‌نویس‌ها در جلد ششم فهرست این مرکز فهرست و منتشر گردیده، که به احتمال زیاد تکمیل شده همین فهرست بوده باشد. مجموعه محدث ارموی دارای دست‌نویس‌های نفیسی از جمله وسائل الشیعة به خط شیخ حرّ عاملی، شرح غرر الحکم و درر الکلم به خط آقا جمال خوانساری و ... بوده است، که همگی به این مرکز در قم انتقال یافته

شماره «۱۵۲» در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌گردد.
 آغاز: <تفصیل کتاب تاریخ سرکار اشرف والا است: قاموس چاپی نصرالله میرزا، جلد؛ نگارستان از میرزا نصرالله گرفته شد...>

فهرست دست‌نوشته نامگویی و موضوعی مربوط به لیست کتب کتابخانه خصوصی یکی از رجال برجسته قاجاری مشهور به <اشرف والا> است، که بسیار مورد احترام فرهاد میرزا قاجار بوده و چند نسخه اهدایی هم از وی در این مجموعه دیده می‌شود؛ خود این اشرف والا نیز از دانشمندان و مؤلفان بوده و در جایی از این اثر آمده: <... نسخه اصل تاریخ خودم، خشتی، هفتاد خط می‌باشد...>. در این فهرست از عنوان اثر، پدیدآور، نوع خط، زبان، تعداد جلد، قید خطی یا چاپی با ذکر محل نشر، چگونگی تهیه آن کتاب (اهدایی، خریداری و ...) همراه شخص واسطه با تاریخ آن دیده می‌شود. این اثر در فهرست‌نگاری نخستین از قلم فهرست‌نگار آن افتاده است، که بدین وسیله استدراک می‌گردد.

۶-۱۰. کتابخانه شخصی سعید نفیسی:

تهرانی (منزوی)، آقابزرگ (محسن):

۲۹. فهرست کتب سعید نفیسی.

فارسی و عربی، به خط نگارنده شهیر آن، ۱ برگ (برگ ۴۷ مجموعه)، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۱۵۸۱۶/۱۵» در کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌گردد.
 فهرست نامگویی برخی از نسخه‌های خطی سعید نفیسی است؛ گفتنی است بخش دیگری از نسخه‌های وی در نشریه نسخه‌های خطی: س ۷ (۱۳۵۳ش)، صص ۸۵-۸۹، توسط آقای ایرج افشار؛ و در مجله معهد المخطوطات العربیة: س ۳، ج ۱ (۱۹۵۷م)، صص ۱۳-۱۴، توسط دکتر حسین علی محفوظ، فهرست و توصیف گردیده است. گفته شده تعدادی از نسخه‌های خطی نفیس وی از ایالات متحده آمریکا سر در آورده است؛ لیکن برخی دوستان آن مرحوم، مانند آقای ایرج افشار معتقدند که آن‌ها فقط کتاب‌های چاپی بوده است.

• پیام بهارستان: ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲ش، ص ۱۷۲.

۷-۱۰. کتابخانه شخصی شیخ محمد آخوندی:

طباطبایی، عبدالعزیز (سید):

۳۰. [فهرست نامگویی نسخه‌های خطی کتابخانه خصوصی مرحوم شیخ محمد آخوندی].

فارسی و عربی، به خط رقعۀ نگارنده محقق آن، نیمه دوم سده ۱۴هـ، ۹گ (برگ ۳۶ الف - ۴۴ب مجموعه)، جلد قطع رقع، این فهرست دست‌نوشته نامگویی ذیل شماره «۷۶۲۴» در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری

می‌گردد.

در این فهرست دست‌نوشته در حدود ۴۰۰ نسخه خطی، که بندرت به تاریخ کتابت آن‌ها هم اشاره شده، بصورت نامگویی معرفی شده است. گفته شده برخی از این نسخه‌ها در سال‌های پیشین بابت مالیات به کتابخانه وزارت دارایی در تهران انتقال یافته است. یادآور می‌شویم بخش نخستین این فهرست مربوط به فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی مرحوم آیت‌الله‌العظمی بروجردی در قم می‌باشد و نیز این اثر در فهرست کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) با عنوان فهرست کتب و با مؤلف مجهول معرفی شده، که بدین وسیله استدراک می‌گردد.

• فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی: ج ۲۰، ص ۳۱.

قوچانی، مجتبی:

۳۱. فهرست نامگویی نسخه‌های خطی کتابخانه مرحوم حجت‌الاسلام شیخ محمد آخوندی در تهران.

فارسی، این سیاهه دست‌نوشته، که برای حدود ۴۷۱ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی از نسخ مجموعه مرحوم آقای آخوندی تهیه گردیده، نزد فهرست‌نگار آن گویا در تهران نگهداری می‌گردد. گفته شده در مجموعه آخوندی حدود ۵۰ نسخه، آثاری به خط مؤلفان آن‌ها، مانند دو جلد *مرآة العقول* به خط علامه مجلسی و مجموعه‌ای از رسائل ریاضی به خط غیاث‌الدین جمشید کاشانی موجود است، که اهمیت خاصی به آن بخشیده است.

• میراث شهید: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۶.

۸-۱۰. کتابخانه شخصی صدر الافاضل تبریزی شیرازی:

تبریزی شیرازی، لطفعلی خان (صدرالافاضل):

۳۲. [فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه صدرالافاضل تبریزی].

فارسی، فهرست دست‌نوشته نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی صدرالافاضل میرزا لطفعلی خان بن محمد کاظم تبریزی شیرازی متخلص به فانی و دانش ساکن تهران به خط خودش است، که اکنون در کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌گردد. گفتنی است این دست‌نویس‌ها بعد از درگذشت صدرالافاضل، به فرزندان وی منتقل گردیده که بخش عمده آن تا سال‌های اخیر نزد نواده وی فخرالدین نصیری امینی موجود بوده است.

۹-۱۰. کتابخانه شخصی علی محب‌الاسلام:

هزار، علیرضا:

۳۳. فهرست نامگویی نسخه‌های خطی مجموعه

حجت‌الاسلام علی محب‌الاسلام در تهران.

فارسی، سیاهه‌ای دست‌نوشته به خط نگارنده فاضل آن، که برای حدود ۱۹۰ دستنویس از مجموعه آقای محب‌الاسلام در تهران تهیه گردیده است؛ این فهرست نامگوی دست‌نوشته نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۶.

۱۰-۱۰۱. کتابخانه شخصی فخرالدین نصیری:

نصیری، فخرالدین:

۳۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه فخرالدین نصیری

در تهران.

فارسی، به خط نسخ زیبای صاحب مجموعه، اصل فهرست دست‌نوشته به خط نصیری در ۳ جلد، نزد تنها فرزند صاحب مجموعه خانم حوریه نصیری در تهران نگهداری می‌شود.

فهرست تحلیلی و تفصیلی نسخه‌های خطی نفیس صاحب مجموعه، فخرالدین نصیری نواده میرزا لطفعلی خان صدرافاضل تبریزی متخلص به دانش، است. گفته شده بعد از درگذشت وی این مجموعه بسیار نفیس پراکنده گردیده و بخش عمده‌ای از آن‌ها بنابر مسموع از سوی مجموعه‌داری در سوریه خریداری گردید، لیکن الحمدلله آقای دکتر مرعشی توانستند موفق بشوند برخی از نسخ نفیس شیعی خارج شده را از سوریه به ایران بازگردانده و به کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم انتقال دهند. ناگفته نماند فهرستی نامگوی (حدود ۲۰۳ نسخه) از مجموعه نفیس نصیری برای نخستین بار از سوی دکتر حسین علی محفوظ در مجله معهد المخطوطات العربیة: س ۳، ج ۱ (۱۹۵۷م)، صص ۳۷-۵۵ معرفی و توصیف گردیده است و همچنین برخی دست‌نویس‌های نفیس این کتابخانه توسط نصیری در کتاب ۵ جلدی گنجینه خطوط دانشمندان ... استطراداً توصیف شده است.

۱۱-۱۱۰. کتابخانه شخصی محمدطاهر تنکابنی در تهران:

ناشناخته:

۳۵. [فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه محمدطاهر

تنکابنی].

فارسی، فهرست دست‌نوشته مجموعه کتب خطی کتابخانه میرزا محمدطاهر تنکابنی در تهران است که اکنون در کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌گردد.

۱۲-۱۱۰. کتابخانه شخصی میرزا حسن لسان‌الاطباء:

میرزا حسن لسان‌الاطباء بن میرزا علی طیب متخلص

به حکیم:

۳۶. فهرست کتاب‌های ملکی [میرزا حسن] لسان‌الاطباء.

فارسی، سده ۱۳هـ، ۱ برگ (۲ص)، اصل این فهرست موجب دست‌نوشته، ضمن جنگی به خط مؤلف آن، ضمن شماره

«۴۰۸۵» در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران

نگهداری می‌گردد.

• الذریعة: ج ۱۶، ص ۳۹۳؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران: ج ۱۳، ص ۳۰۶۳.

۱۰-۱۱۳. کتابخانه شخصی میرزا محسن آشتیانی:

میرزا محسن سررشته‌دار بن میرزا هادی طیب آشتیانی:

۳۷. فهرست کتاب‌های ملکی میرزا محسن آشتیانی.

فارسی، ۱۳۱۲هـ (برگ ۲ص)، اصل این فهرست موجب دست‌نوشته، ضمن جنگی به خط نگارنده آن در سال‌های ۱۲۸۸-۱۲۹۰هـ ضمن شماره «۴۳۴۳» در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران نگهداری می‌گردد.

• الذریعة: ج ۱۶، ص ۳۹۳؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران: ج ۱۳، ص ۳۲۹۹.

۱۰-۱۴. کتابخانه شخصی میرزا محمدجعفر...:

ناشناخته:

۳۸. [فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه حاج میرزا محمدجعفر].

فارسی و عربی، به خط ثلث زیبای نگارنده آن، ۱۳۱۲هـ گ ۱۵ (۳۰ص)، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۷۲۴۷» در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

فهرست دست‌نوشته نامگوی برای حدود ۷۰۰ نسخه خطی کتابخانه میرزا محمدجعفر در قالب موضوعی است. به نظر نگارنده سطور، این مجموعه، یا متعلق به میرزا محمدجعفر استرآبادی مشهور به شریعتمدار، جد اعلاى مرحوم دکتر مجتبی مینوی می‌باشد، یا این که ارتباطی با کتابخانه مسجد ملا محمدجعفر در تهران دارد که حاوی تعدادی نسخ خطی می‌باشد (نک: میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ [پیاپی ۲۵-۲۶]، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۷)، به هر تقدیر احتیاج به بررسی کارشناسانه دارد. گفتنی است در فهرست کتابخانه مذکور، نام این اثر با عنوان: فهرست کتابخانه آقای ثبت شده است!

• فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی: ج ۱۹، ص ۴۵.

۱۰-۱۵. کتابخانه شخصی یوسف محسن اردبیلی:

محسن اردبیلی، یوسف:

۳۹. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی یوسف محسن اردبیلی.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته سه جلدی نزد صاحب مجموعه در تهران نگهداری می‌شود.

فهرست تحلیل و تفصیلی نسخه‌های خطی کتابخانه خصوصی آقای یوسف محسن اردبیلی است، که به نظر می‌رسد در حدود ۷۰۰ دست‌نویس بوده باشد. این دست‌نویس‌ها، که در

(مجلدات ۱-۲)؛ فارسی، این راهنما و فهرست‌واره بصورت ماشین‌نویسی شده در بخش فهرست‌نگاری کتب خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌شود؛ گویا این اثر با حروف چینی جدید به کوشش آقای سید منصور طباطبایی در حال انتشار می‌باشد؛ (تصویری از این فهرست‌واره منتشر نشده در بخش فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ مرحوم آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم موجود است).

ناشناخته:

۴۲. [فهرست نامگوی حدود ۵۰۰ نسخه خطی در کتابخانه مجلس شورای اسلامی].

فارسی، این فهرست دست‌نوشته نامگوی، که اطلاعاتی در باب ۵۰۰ دست‌نویس فهرست نشده می‌دهد، در کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌شود.

• المخطوطات الاسلامیة فی العالم: ج ۱، ص ۳۷۵؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۶۶؛ ناشناخته:

۴۳. [فهرست نامگوی حدود ۲۵۰ نسخه خطی تازه‌یاب در کتابخانه مجلس سنا].

فارسی، این فهرست نامگوی، که اطلاعاتی در باب ۲۵۰ دست‌نویس فهرست نشده می‌دهد، در کتابخانه مجلس شورای اسلامی شماره ۲ (سنای سابق) در تهران نگهداری می‌شود.

• المخطوطات الاسلامیة فی العالم: ج ۱، ص ۳۷۷؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۶۶؛ طباطبایی بهبهانی، محمدمنصور:

۴۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی.

جلد ۲۴، بخش ۲، فارسی، در این فهرست منتشر نشده حدود ۶۰۰ عنوان دست‌نویس بصورت توصیفی معرفی شده که بنا به گفته نگارنده فاضل آن شاید تا آخر سال ۱۳۸۴ش از چاپ خارج شود.

۱۸-۱۰. کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار):

ناشناخته:

۴۵. فهرست کتب [خطی و چاپی] مدرسه عالی [سپهسالار]. (مجلدات ۱-۲)؛ فارسی، به خط نستعلیق و سیاق نگارنده آن؛ مجلد نخست: در سال‌های ۱۲۹۷-۱۲۹۸ هـ ۸۵ گ، این دست‌نوشته به شماره «۴۶۳ مکرر»؛ مجلد دوم: در سال ۱۲۹۹-۱۳۰۰ هـ، ۴۸ گ (۹۶ ص)، این دست‌نوشته به شماره «۴۶۴ مکرر» در کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار) در تهران نگهداری می‌شود.

• فهرست نسخ خطی کتابخانه سپهسالار: ج ۵، صص ۳۸۸-۳۹۰.

سال‌های نه چندان دور در زادگاه صاحب مجموعه، «زنجان»، بوده است، بیش‌ترین این نسخ مربوط به آثار خاندان فقاقت و علم نگارنده است. گفتنی است وی از نوادگان میرزا یوسف اردبیلی (ره) یار دیرینه مرحوم آخوند خراسانی، از رهبران مشروطه می‌باشد. به نظر می‌رسد در این کتابخانه اسناد چندی از دوره مشروطیت بوده باشد؛ چنانچه اصل دست‌نوشته و تحریف نشده مرحوم آخوند خراسانی درباره شهید شیخ فضل‌الله نوری در این کتابخانه موجود است و برای نخستین بار تصویری از این سند مهم در کتاب خط سوم در تاریخ مشروطیت ایران، اثر ابوالفضل شکوری، که اختصاص به بررسی شرح حال مرحوم آخوند ملاقربانعلی زنجانی دارد، درج گردیده است. بنابر گفت‌وگویی که نگارنده سطور با جناب آقای اردبیلی داشته، عنوان شد که این فهرست تحلیلی پیش‌تر قرار بود از سوی «مؤسسه نشر فهرستگان»، زیر نظر آقای رحیمی‌ریسه در تهران منتشر گردد، لیکن بنا به دلایلی این قرارداد اکنون منتفی و امیدواریم از سوی «نشر میراث مکتوب»، زیر نظر آقای اکبر ایرانی در تهران در طی ۳ جلد - آن شاء الله - در آینده‌ای نه چندان دور به چاپ برسد.

۱۶-۱۰. کتابخانه صدرالاسلام محمدامین امامی خویی:

امامی نجفی خویی، محمدامین بن یحیی (صدرالاسلام):

۴۰. [فهرست کتاب‌های خطی و چاپی کتابخانه صدرالاسلام محمدامین خویی].

فارسی و عربی، به خط نستعلیق صاحب مجموعه، ۲۲ ذی‌القعدة ۱۳۵۱ هـ ۸۷ گ (۱۷۴ ص)، ۲۰/۵×۱۳/۵ سانتی‌متر، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۸۵۱۷» در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌گردد.

در این فهرست دست‌نوشته که همه بخش‌های آن به خط صاحب مجموعه است، در حدود ۷۰۰ کتاب چاپی و خطی متعلق به آن مرحوم بصورت نامگوی فهرست و توصیف گردیده است؛ این فهرست دست‌نوشته با تصحیح جناب آقای علی صدراایی خویی در سال ۱۳۸۲ش در دفتر دوم میراث ماندگار، صص ۴۶۹-۵۲۰ به چاپ رسیده است. ناگفته نماند بیشترین نسخه‌های خطی کتابخانه مرحوم صدرالاسلام خویی در مجلدات ۲۲-۲۳ بصورت پراکنده و در جلد ۳۱، صص ۴۱-۱۲۴ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) معرفی گردیده است.

• فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره): ج ۲۲، ص ۱۰۱.

۱۷-۱۰. کتابخانه مجلس شورای اسلامی:

فهرست‌نگاران کتابخانه:

۴۱. [فهرست‌واره فهراس نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی].

و نیز نسخ خطی جدیدالورود به این کتابخانه است، که گفته شده مرحله فهرست‌نگاری نخستین آن‌ها به اتمام رسیده و اکنون (۱۳۸۳ش) در حال بازنگری نهایی قرار دارد؛ امیدواریم در آینده‌ای نه چندان دور شاهد انتشار این فهرست ارزنده، که بر اساس اصول فهرست‌نویسی نسخ خطی و نیز قوانین جدید کتابداری و اطلاع‌رسانی، نگارش یافته، باشیم. شایسته ذکر است که خانم افکاری، از پژوهشگران فعال در عرصه کتاب و کتابداری، بخصوص حوزه نسخه‌های خطی است و تاکنون مقاله‌های متعددی از ایشان در نشریات داخلی و خارجی و بولتن‌های برخی کنگره‌های بین‌المللی تخصصی در حوزه کتابداری و نسخه‌های خطی، منتشر گردیده است.

کرم‌رضایی، پریسا:

۴۹. فهرست کاتبان نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران.

فارسی، ۱۳۷۴ش، اصل این پایان‌نامه در دانشگاه تهران و تصویری از آن نزد نگارنده آن در بخش فهرست‌نویسی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، نگهداری می‌گردد.

رساله و پایان‌نامه کارشناسی ارشد نگارنده در دانشکده علوم تربیتی است که در سال ۱۳۷۴ش نگارش یافته و استاد راهنمای ایشان در این پژوهش، دکتر علی‌نقی منزوی بوده است. ناگفته نماند خانم کرم‌رضایی، از صاحب‌نظران در رشته کتابداری و شاعغل در بخش فهرست‌نویسی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران می‌باشد و تاکنون آثاری چند، بصورت مقاله در حوزه کتاب و نسخه‌های خطی از ایشان منتشر گردیده است.

• پیام بهارستان: س ۱، ش ۷، آبان ۱۳۸۰ش، ص ۱۳۲.

۱۰-۲۰. کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران:

تهرانی (منزوی)، آقابزرگ (محسن):

۵۰. فهرست کتب [خطی] کتابخانه ملی ایران.

فارسی و عربی، به خط نگارنده شهیر آن، برگ (برگ ۴۷) مجموعه، این فهرست دست‌نوشته به شماره ۱۴/۱۵۸۱۶ در کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌گردد.

فهرست دست‌نوشته بسیار موجز و نامگوی از برخی نسخه‌های خطی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، به خط مرحوم علامه آقابزرگ تهرانی است.

• پیام بهارستان: ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲ش، ص ۱۷۲.

ناشناخته:

۵۱. [فهرست نامگوی برخی نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ایران].

فارسی، این فهرست دست‌نوشته نامگوی، که در باب دست‌نویس‌های منتشر نشده، اطلاعاتی اجمالی بدست می‌دهد، در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در تهران نگهداری

اصفهانی، شرف المعالی محمدبهاء (سید):

۴۶. کتابچه ثبت قرآن‌های نفیس خطی و کتب ادعیه

کتابخانه میرزا محمدحسین خان سپهسالار.

فارسی و عربی، به خط نسخ ممتاز نگارنده آن، ۱۳۰۴هـ گ (۵۸ص)، این دست‌نوشته به شماره «۱۱۰۴۱» در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

این فهرست دست‌نوشته که پیش‌تر در کتابخانه میرزا یحیی خان مشیرالدوله بود، بعد از این نسخه را در سال ۱۳۰۴هـ به فرزندش میرزا حسین خان معتمدالملک بخشیده و سپس آن به کتابخانه سید محمدباقر بروجدی رسیده و گویا از آن‌جا هم به کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) راه یافته است و در سال ۱۳۷۶ش بصورت عکسی (فاکسیمیلیه) در دفتر ششم میراث اسلامی ایران، صص ۵۸۳-۶۰۴ از سوی واحد انتشارات این کتابخانه و به همت آقای دکتر مرعشی به چاپ رسیده است.

• فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره): ج ۲۸، صص ۶۵-۶۶.

فهرست‌نگاران کتابخانه:

۴۷. [فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه مدرسه عالی شهید

مطهری (سپهسالار)].

فارسی؛ اصل این فهرست منتشر نشده، که گویا در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تهیه شده، همچنان بصورت دست‌نویس در کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار) در تهران، نگهداری می‌گردد.

بنابر مسموع، جمعی از فهرست‌نگاران کتابخانه و ... یک فهرست کامل برای تمام دست‌نویس‌های فهرست شده و احیاناً جدیدالورود این کتابخانه نگاشته‌اند، که گفته شده ممکن است به جهت فقدان بودجه کافی منتشر نشده است؛ ناگفته نماند پیش‌تر، این دست‌نویس‌ها از سوی مرحومان ابن یوسف حدائق شیرازی (۲جلد)، محمدتقی دانش‌پژوه و آقای علی‌نقی منزوی (۳جلد) فهرست و منتشر گردیده است.

۱۰-۱۹. کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران:

افکاری، فریبا و ...:

۴۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز

اسناد دانشگاه تهران.

(جلد ۱۹)، فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته نزد فهرست‌نگار محقق آن در بخش نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، نگهداری می‌گردد و گویا مراحل بازنگری نهایی فهرست‌نگاری را طی می‌نماید.

فهرست توصیفی برای باقیمانده دست‌نویس‌های فهرست شده، بعد از انتشار جلد ۱۸ از سوی مرحوم محمدتقی دانش‌پژوه

می‌شود.

• المخطوطات الاسلامیة فی العالم: ج ۱، ص ۳۹۵؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۶۰

ممکن است که نویسنده این فهرست میرزا عیسی خان گروسی بوده باشد.

• فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی ایران: ج ۱، ص ۱۹۰؛ الذریعة: ج ۱۶، ص ۳۹۰.

۱۰-۲۴. کتابخانه مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی: ناشناخته:

۱۰-۲۱. کتابخانه ملی ملک (وابسته به آستان قدس رضوی): ناشناخته:

۵۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی.

۵۲. فهرست کتب خطی و چاپی کتابخانه ملی ملک در تهران.

فارسی، اصل فیش‌های فهرست‌نگاری تفصیلی این فهرست دست‌نوشته، در کتابخانه مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی در تهران نگهداری می‌گردد و گویا مراحل فهرست‌نگاری آن همچنان ادامه داشته باشد؛ گفتنی است بنابر اطلاع نگارنده، تاکنون (۱۳۸۳ش) این فهرست منتشر نگردیده است.

(مجلدات ۱-۳)؛ فارسی، به خط نستعلیق، مجلد نخست: در سال ۱۳۳۱ش، دست‌نویس شماره «۹۴۱۴»؛ مجلد دوم: در سال ۱۳۳۲ش، دست‌نویس شماره «۹۴۱۵»؛ مجلد سوم: بی‌تاریخ، دست‌نویس شماره «۱۱۱۲۴» در کتابخانه آستان قدس رضوی در مشهد نگهداری می‌شود.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۷۳. ۱۰-۲۵. کتابخانه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران: افکاری، فریبا:

جلد نخستین این فهرست به اطلاعات کتاب‌شناختی و نسخه‌شناختی نسخه‌های خطی اختصاص داشته و جلد‌های دوم و سوم نیز بصورت مشترک و درهم‌کرد (چاپی و خطی) تنظیم گردیده است.

۵۶. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران.

• فهرست الفبایی کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی: ص ۴۳۸.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته نزد فهرست‌نگار محقق آن در بخش نسخه‌های خطی کتابخانه وزارت امور خارجه نگهداری می‌گردد و گویا مراحل نگارش و بازنگری نهایی فهرست‌نگاری را طی می‌نماید.

۱۰-۲۲. کتابخانه موزه کاخ گلستان: ناشناخته:

این کتابخانه حاوی نسخه‌های بسیار نفیسی است که دست‌نویس‌های گرانمایه‌ای مانند ریاض‌الجنه اثر کم‌نظیر مرحوم زنوزی تبریزی را در خود جای داده است؛ در این مجموعه هم‌چنین آثاری ارزشمند - برخی به زبان ترکی - مرتبط با فرهنگ آسیای مرکزی موجود است که برای نمونه جلوه‌هایی از این آثار هنری نفیس در نمایشگاهی که در سال ۱۳۸۲ش برای جلد‌های ماوراءالنهری نسخ خطی وزارت امور خارجه در تهران برگزار گردیده بود، به نمایش گذاشته شد. تاکنون فهرستی جامع و مفید از نسخ موجود در این کتابخانه ارائه نگردیده است؛ در سال‌های اخیر فهرستی با عنوان بررسی کتب قدیمه ... منتشر گردید که مشحون از اشتباهات نسبتاً فاحشی بود! به مانند اینکه اثر فقهی مشهور المختصر النافع از محقق حلی، تألیف کاتب نسخه (گل محمد بن ...) قلمداد شده و ...؛ البته نگارنده در همان زمان انتشار آن اثر، نقدی تفصیلی بر آن تهیه نمود، لیکن به جهاتی انتشار آن را مفید ارزیابی نمود ...؛ به هر تقدیر با شناخت و انتظاری که از فهرست‌نگار آن می‌رود، امید است دست‌نویس‌های این مجموعه نفیس به‌گونه‌ای کامل و شایسته آن معرفی گردند و در آینده‌ای نه چندان دور شاهد انتشار فهرست جامع و ارزشمند دیگری مبتنی بر اصول فهرست‌نگاری علمی از سوی نگارنده آن باشیم، ان شاء الله.

۵۳. فهرست کتابخانه شاهنشاهی کاخ گلستان یا کتابخانه دولت.

فارسی، به خط شکسته نستعلیق، سده ۱۴هـ، میکروفیلم این فهرست دست‌نوشته به شماره «۶۹۴۳» در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران نگهداری می‌شود.

فهرست دست‌نویس حدود ۴۹۰۰ نسخه خطی و چاپی به ترتیب الفبایی، همراه شماره، اندازه و نوع جلد بصورت جدول‌بندی شده و در قالب ستونی معرفی و توصیف شده‌اند. • فهرست میکروفیلم‌ها: ج ۳، ص ۲۶۶.

۱۰-۲۳. کتابخانه موزه همایونی:

میرزا عیسی خان ...:

۵۴. فهرست [نسخه‌های خطی و چاپی] کتابخانه موزه همایونی.

فارسی، به خط نستعلیق، ۱۳۰۱هـ، ۱۵گ (۳۰ص)، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۱۹۰/۱۹» در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در تهران نگهداری می‌شود.

فهرست دست‌نوشته کتاب‌های دست‌نویس و چاپی به زبان‌های عربی، فارسی و فرانسه (لاتین) موجود در کتابخانه موزه همایونی است، احتمالاً کتاب‌های این موزه به کتابخانه ملی ایران یا موزه کاخ گلستان در تهران انتقال یافته است و نیز

۱۱. خرمشهر

کتابخانه شخصی علی عدنانی:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۵۷. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه علی عدنانی در

خرمشهر.

فارسی، اصل این فهرست منتشر نشده نزد فهرست‌نگار آن در «مرکز احیای میراث اسلامی» در قم نگهداری می‌شود و گفته شده در جلد دوم یا سوم دلیل المخطوطات منتشر خواهد گردید؛ لیکن تاکنون (۱۳۸۴ش) بنابر اطلاع نگارنده سطور منتشر نگردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۷۶.

۱۲. خوانسار

کتابخانه آیت‌الله فاضل خوانساری:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۵۸. فهرس مخطوطات مکتبه آیت‌الله الفاضل الخوانساری

فی خوانسار.

عربی، اصل این فهرست نامگوی منتشر نشده، نزد فهرست‌نگار آن در مرکز احیای میراث اسلامی در قم نگهداری می‌شود و گویا بناست در دلیل المخطوطات منتشر گردد. گفته شده این اثر تکمیل شده فهرست نامگوی فارسی انتشار یافته این مجموعه است، که پیش‌تر از سوی فهرست‌نگار آن، در مجموعه میراث اسلامی ایران: دفتر ۲، صص ۶۳۵-۶۱۳ با عنوان: گزیده نسخه‌های خطی کتابخانه فاضل خوانساری، منتشر گردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۷۶.

۱۳. خوی

۱-۱۳. کتابخانه شخصی جواد شریف خویی:

صدرایی خویی، علی:

۵۹. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی جواد

شریف خویی.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری به ترتیب شماره مسلسل نسخه‌ها تنظیم گردیده، در حدود ۶۸ دست‌نویس عربی، فارسی و احیاناً ترکی مربوط به کتابخانه شخصی آقای جواد شریف خویی، معرفی و توصیف گردیده است. گفتنی است این مجموعه متعلق به ملاعلی خویی، صاحب مزار مشهور در خوی بوده که بعنوان ارث به فرزندان ایشان منتقل گردیده است.

• فهرست‌نگار نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص بیست و شش (مقدمه)؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی

در ایران: ص ۷۷.

۲-۱۳. کتابخانه شخصی سعید فاضلی:

صدرایی خویی، علی:

۶۰. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه سعید فاضلی در

خوی.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌گردد.

فهرست توصیفی منتشر نشده و دست‌نوشته برای حدود ۳۵ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی موجود در مجموعه خصوصی آقای سعید فاضلی در خوی است، که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری معرفی و توصیف گردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۷۷.

۳-۱۳. کتابخانه گنجینه (موزه) خوی:

صدرایی خویی، علی:

۶۱. فهرست نسخه‌های خطی گنجینه (موزه) خوی.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، در حدود ۳۸ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی و ترکی مربوط به کتابخانه موزه خوی بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

• فهرست‌نگار نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص چهل و دو (مقدمه)؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۷۸.

۴-۱۳. کتابخانه مدرسه علمی نمازی خوی:

صدرایی خویی، علی:

۶۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه علمی

نمازی خوی.

(جلد ۲)؛ فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

فهرست دست‌نوشته ۱۷۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی و ترکی موجود در کتابخانه مدرسه نمازی خوی است، که به ترتیب شماره مسلسل (شماره‌های ۷۹۴-۹۵۹) و در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده است. گفتنی است بخش نخست (جلد ۱) این فهرست شامل نسخه‌های شماره ۱-۷۹۳ در سال ۱۳۷۶ش از سوی «نشر میراث مکتوب» در تهران منتشر گردیده است و هم‌چنین بخش‌هایی از جلد دوم در سال ۱۳۷۸ش در دفتر نهم میراث اسلامی ایران، صص

۱۰۶-۷۳، با عنوان: فهرست نسخه‌های خطی تازه [یاب] مدرسه نمازی خوی و دفتر دهم (همان)، صص ۷۸۱-۷۵۵، با عنوان: شصت و سه نسخه دیگر از نسخ خطی مدرسه نمازی خوی منتشر گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص سی و هشت (مقدمه).

۵-۱۳. کتابخانه مقبره سید یعقوب خویی:

صدراپی خویی، علی:

۶۳. فهرست نسخه‌های خطی مقبره سید یعقوب خویی.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، در حدود ۵۰ دست‌نویس از کتابخانه مقبره سید یعقوب خویی در خوی، به زبان‌های عربی و فارسی بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها، معرفی و توصیف گردیده است؛ گفتنی است این مجموعه از آن احفاد آقا سید یعقوب، به نام سید ابراهیم علوی است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص چهل (مقدمه)؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۷۸.

۶-۱۳. کتابخانه ملی خوی:

صدراپی خویی، علی:

۶۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی خوی.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌گردد.

فهرست توصیفی منتشر نشده و دست‌نوشته برای تعداد ۴ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی موجود در کتابخانه ملی خوی است، که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری معرفی و توصیف گردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۷۸.

۱۴. دامغان

۱-۱۴. کتابخانه قمر بنی‌هاشم (ع) دامغان:

حسینی اشکوری، جعفر (سید):

۶۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه قمر بنی‌هاشم ۱ در حسینیه (تکیه) حضرت ابوالفضل ۱ دامغان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته نزد نگارنده آن در مرکز احیای میراث اسلامی - قم، نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده در حدود ۲۳۰ دست‌نویس به زبان‌های فارسی و عربی و بر اساس ترتیب شماره مسلسل

آن‌ها معرفی شده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص بیست و هفت (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۸.

۲-۱۴. کتابخانه مدرسه صادقیه (فتحعلی‌بیگ):

حسینی اشکوری، جعفر (سید):

۶۶. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه فتحعلی‌بیگ (صادقیه) دامغان.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته، که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری نگارش یافته، نزد نگارنده آن در «مرکز احیای میراث اسلامی» - قم، نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده در حدود ۲۸۴ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی و بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها معرفی شده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص سی و هفت (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۸.

۱۵. دزفول

۱-۱۵. کتابخانه شخصی سید عبدالمحمد رضوی زاده:

طالعی، عبدالحسین:

۶۷. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه سید عبدالمحمد رضوی زاده در دزفول.

فارسی، فهرست منتشر نشده‌ای برای دست‌نویس‌های موجود (حدود ۷۰ نسخه) در کتابخانه خصوصی سید عبدالمحمد رضوی زاده در دزفول، است، که اصل دست‌نوشته آن نزد فهرست‌نگار فاضل آن، در تهران (مؤسسه فرهنگی نبأ - نشریه سفینه) نگهداری می‌گردد.

۲-۱۵. کتابخانه شخصی سید محمد نبوی دزفولی:

طالعی، عبدالحسین:

۶۸. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه سید محمد نبوی دزفولی در دزفول.

فارسی، فهرست منتشر نشده‌ای برای دست‌نویس‌های موجود (حدود ۶۰ نسخه) در کتابخانه شخصی سید محمد نبوی دزفولی در دزفول است، که اصل دست‌نوشته آن نزد فهرست‌نگار آن، در تهران نگهداری می‌گردد. گفتنی است، این مجموعه بار دیگر، از سوی آقای سید احمد اشکوری فهرست و در سال ۱۴۲۴ هـ در قم، ضمن: مخطوطات دزفول: صص ۹-۲۴ منتشر گردیده است.

۳-۱۵. کتابخانه شخصی شیخ محمدعلی معزی دزفولی:

طالعی، عبدالحسین:

۶۹. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه شیخ محمدعلی

معزی دزفولی.

فارسی، فهرست منتشر نشده‌ای برای دست‌نویس‌های موجود در کتابخانه شخصی شیخ محمدعلی معزی دزفولی، صاحب تجدیدالدواری است، که اصل دست‌نوشته آن نزد فهرست‌نگار فاضل آن، در تهران (مؤسسه فرهنگی نیا - نشریه سفینه) نگهداری می‌گردد. به نظر می‌رسد این مجموعه معزی، همان است که در سال‌های اخیر به کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران، انتقال یافته است.

۱۵-۴. کتابخانه مدرسه علمیه آیت‌الله نبوی (دارالعلم ارشاد) در

دزفول:

طالعی، عبدالحسین:

۷۰. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه مدرسه علمیه نبوی

(دارالعلم - ارشاد) در دزفول.

فارسی، فهرست منتشر نشده‌ای برای دست‌نویس‌های موجود (حدود ۲۸ نسخه) در کتابخانه مدرسه علمیه آیت‌الله سید اسدالله نبوی در دزفول است، که اصل دست‌نوشته آن نزد فهرست‌نگار آن، در تهران نگهداری می‌گردد. گفتنی است، نیمی از این مجموعه (۱۳ نسخه) بار دیگر، از سوی آقای سید احمد اشکوری فهرست و در سال ۱۴۲۴هـ در قم، ضمن: مخطوطات دزفول: صص ۵-۸ منتشر گردیده است.

۱۵-۵. کتابخانه مدرسه علمیه معزی در دزفول:

طالعی، عبدالحسین:

۷۱. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه مدرسه علمیه معزی

در دزفول.

فارسی، فهرست منتشر نشده‌ای برای دست‌نویس‌های موجود در کتابخانه مدرسه علمیه معزی دزفولی، است، که اصل دست‌نوشته آن نزد فهرست‌نگار آن، در تهران نگهداری می‌گردد.

۱۵-۶. کتابخانه و مرکز فرهنگی علامه عباس مخبر در دزفول:

مخبر، سعید:

۷۲. فهرست نامگوی دست‌نویس‌های کتابخانه و مرکز

فرهنگی و علامه مخبر در دزفول.

فارسی، فهرست منتشر نشده و نامگوی برای حدود ۱۴۰ نسخه خطی موجود در کتابخانه خصوصی علامه عباس مخبر دزفولی در دزفول است، که فرزند مرحوم مخبر، لیستی از آن تهیه نموده است؛ این فهرست به احتمال زیاد در همین مرکز در دزفول نگهداری می‌گردد. گفتنی است بنابر توضیحات آقای عبدالحسین طالعی، از پژوهشگران فاضل در حوزه مطالعات اسلامی، این نسخ خطی بنا بود توسط مرحوم سید محمد جزایری به دانشگاه اهواز فروخته شود و آقای ایرج افشار هم یک فهرست اجمالی از آن تهیه و در «میراث اسلامی ایران»، منتشر نموده بود، لیکن بنابر مسموع آن نسخه‌های خطی نصیب

این مرکز فرهنگی گردید!

۱۶. رشت

۱۶-۱. کتابخانه علمیه مهدویه رشت:

ناشناخته:

۷۳. [قائمة مخطوطات مكتبة المدرسة العلمية المهدوية في

رشت].

فارسی، این فهرست دست‌نوشته نامگوی، که حاوی اطلاعاتی درباره دست‌نویس‌های این مجموعه می‌باشد، در کتابخانه مدرسه علمیه مهدویه (مشهور به مدرسه ملا علی‌اکبر) در رشت نگهداری می‌شود.

• المخطوطات الاسلامية في العالم: ج ۱، ص ۳۴۳:

گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۸۰.

۱۶-۲. کتابخانه ملی (مرکزی) رشت:

ناشناخته:

۷۴. [قائمة مخطوطات المكتبة الوطنية (المرکزية) في

رشت].

فارسی، این فهرست دست‌نوشته نامگوی (منتشر نشده)، که حاوی اطلاعاتی در باب دست‌نویس‌های فهرست نشده است، در کتابخانه ملی (مرکزی) در رشت نگهداری می‌شود.

• المخطوطات الاسلامية في العالم: ج ۱، ص ۳۴۵:

گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۸۰.

۱۷. زنجان

۱۷-۱. کتابخانه امام جمعه زنجان:

حسینی اشکوری، احمد:

۷۵. [فهرس مخطوطات مكتبة امام جمعة في زنجان].

عربی، فهرست توصیفی حدود ۳۰۰ نسخه خطی متعلق به کتابخانه امام جمعه سابق زنجان، حضرت آیت‌الله سید عزالدین حسینی زنجانی است که نخستین بار بخشی از آن در جلد اول دلیل المخطوطات منتشر گردیده، لیکن گفته شده که از سوی مرکز احیای میراث اسلامی قم با بازنگری و امعان نظر بیشتری به انضمام نسخ تازه یاب این کتابخانه تکمیل شده و بزودی منتشر خواهد شد، لیکن تاکنون (۱۳۸۴ش) منتشر نشده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۸۲.

۱۷-۲. کتابخانه میرزا ابوالقاسم موسوی زنجانی:

متقی، حسین:

۷۶. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه علامه میرزا

ابوالقاسم موسوی زنجانی.

فارسی، فهرست نامگوی دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد نگارنده سطور در قم نگهداری می‌گردد.

کتابخانه مرحوم میرزا ابوالقاسم محمد بن کاظم موسوی زنجانی (درگذشته سال ۱۲۹۱هـ) در زنجان حاوی نسخ خطی بسیار نفیس اعم از تألیفات بزرگان دین و یا آثار

قلمی خود مؤلف بزرگوار آن بوده است که بعد از رحلت آن بزرگوار بین فرزندان عالم و برجسته آن سترگ مرد، یعنی، میرزا ابوالمکارم، میرزا ابوطالب و میرزا ابوعبدالله، تقسیم گردیده که بعد از درگذشت آنان نیز به فرزندان آنان انتقال یافت و متأسفانه بتدریج این مجموعه نفیس و ارزشمند متفرق گردید ... الحمدلله در سال‌های اخیر تعدادی از نسخ خطی آن کتابخانه نفیس که گویا متعلق به کتابخانه خصوصی میرزا ابوطالب موسوی میرزایی زنجانی مقیم رشت بوده، به کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم منتقل گردیده است. گفتنی است در این فهرست مجموعه دست‌نویس‌های آن مرحوم از فهرست نسخ خطی و بخصوص الذریعة که مرحوم آقابزرگ تهرانی وجود نسخه‌ای را در کتابخانه مذکور گزارش کرده، استخراج شده و نیز در آغاز فهرست هم از تألیفات نسبتاً گسترده آن مرحوم، یاد شده است.

۳-۱۷. کتابخانه شیخ‌الاسلام میرزا ابوعبدالله زنجانی:

متقی، حسین:

۷۷. فهرست برخی نسخه‌های خطی کتابخانه شیخ‌الاسلام میرزا ابوعبدالله زنجانی.

فارسی، فهرست نامگوی دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد نگارنده سطور در قم نگهداری می‌گردد.

کتابخانه مرحوم شیخ ابوعبدالله زنجانی حاوی تعدادی نسخ خطی نفیس و نیز کتب نفیس چاپی بسیاری بوده که بعد از درگذشت آن بزرگوار تقریباً همه آن‌ها به کتابخانه فرزند فاضل ایشان دکتر محمدصادق ضیایی، منتقل گردیده و امروزه در تهران قرار دارد. این فهرست مختصر نامگوی بر اساس تاریخ ادبیات عرب تألیف خاورشناس شهیر کارل بروکلمان، الذریعة و منابع گوناگون مانند مجله معهد المخطوطات العربیه و ... تهیه شده و حاوی معرفی چند نسخه خطی نفیس از این مجموعه می‌باشد. در ضمن در مقدمه آن فهرست گزارشی از آثار و تألیفات آن مرحوم ارائه گردیده است.

۴-۱۷. کتابخانه شیخ‌الاسلام میرزا فضل‌الله زنجانی:

متقی، حسین:

۷۸. فهرست برخی نسخه‌های خطی کتابخانه شیخ‌الاسلام میرزا فضل‌الله زنجانی.

فارسی، فهرست نامگوی دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد نگارنده سطور در قم نگهداری می‌گردد.

کتابخانه مرحوم شیخ فضل‌الله زنجانی حاوی تعدادی نسخ خطی بسیار نفیسی بوده که مرحوم آقابزرگ تهرانی به مناسبت در جای جای کارستان عظیم خویش الذریعة از نسخ آن کتابخانه یاد نموده است. بخش عمده این مجموعه نفیس بعد از رحلت آن بزرگوار در سال ۱۳۷۵ هـ به کتابخانه مجلس شورای اسلامی منتقل و برخی دیگر نزد فرزند عالم آن مرحوم،

دکتر جواد شیخ‌الاسلامی، استاد فقید دانشکده الهیات در تهران موجود بوده که با درگذشت وی دانسته نشد که تمه آن نسخ به کجا انتقال یافته است؛ مسموع شد که بخش کوچکی هم از نسخ خطی شیخ فضل‌الله بابت مالیات به کتابخانه وزارت دارایی انتقال یافته که البته برخی مطلعان چنین امری را تکذیب می‌نمایند!

فهرست نامگوی حاضر مشتمل بر داده‌های برخی نسخه‌های معرفی شده در فهرست دست‌نویس‌ها و نیز الذریعة است که استخراج و در این فهرست معرفی شده است و در ضمن در مقدمه این فهرست نامگوی از بخشی از تألیفات ارزشمند این دانشمند نیز یاد شده است.

۱۸. ساوه

کتابخانه ارشاد اسلامی ساوه:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۷۹. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ارشاد اسلامی ساوه.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده نزد فهرست‌نگار آن در «مرکز احیای میراث اسلامی» در قم نگهداری می‌گردد. گفته شده (۱۳۷۹ش) در دلیل المخطوطات به چاپ خواهد رسید؛ لیکن بنا بر اطلاع نگارنده، تاکنون (۱۳۸۴ش) منتشر نگردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: صص ۸۲-۸۳.

۱۹. سبزوار

کتابخانه شخصی محمدحسن علوی:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۸۰. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه خصوصی محمدحسن علوی در سبزوار.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده نزد فهرست‌نگار آن در مرکز احیای میراث اسلامی در قم نگهداری می‌گردد. گفته شده (۱۳۷۹ش) در دلیل المخطوطات به چاپ خواهد رسید؛ لیکن بنا بر اطلاع نگارنده، تاکنون (۱۳۸۴ش) منتشر نگردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: صص ۸۳-۸۴.

۲۰. سمنان

۱-۲۰. کتابخانه سازمان میراث فرهنگی سمنان:

حافظیان بابلی، ابوالفضل:

۸۱. فهرست نسخه‌های خطی سازمان میراث فرهنگی استان سمنان.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد نگارنده آن در قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های

ناگفته نماند که خلاصه‌ای از این فهرست دست‌نوشته، در مجله آینه پژوهش: س ۹، ش ۵ (پیاپی ۵۳)، آذر-دی ۱۳۷۷ ش، صص ۱۱۸-۱۲۵ منتشر گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعه: ج ۱، ص چهل و سه (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۹.

۲۱. شوشتر

کتابخانه علامه شیخ جعفر شوشتری:

سلیم گندمی، حمید؛ طالی، عبدالحسین:

۸۵. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه شیخ جعفر شوشتری در شوشتر.

فارسی، فهرست منتشر نشده‌ای برای دست‌نویس‌های موجود (حدود ۴۷۰ نسخه نفیس) در کتابخانه شیخ بهاء‌الدین شریعت، نواده شیخ جعفر شوشتری و برادر صاحب المقابیس، شیخ محمدتقی شوشتری است، که اصل دست‌نوشته آن فهرست نزد آقای حمید سلیم گندمی، در کتابخانه ملی ایران در تهران نگهداری می‌گردد. گفتنی است این مجموعه نفیس، که مشتمل بر بازمانده بخشی از کتابخانه شخصی عالم بزرگوار علامه شیخ جعفر شوشتری بوده، در سال‌های اخیر به کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در تهران انتقال یافته است.

۲۲. شه میرزاد

کتابخانه مسجد اعظم شه میرزاد:

حافظیان بابلی، ابوالفضل:

۸۶. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد اعظم شه میرزاد.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، در حدود ۲۸ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی و بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها معرفی گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعه: ج ۱، ص سی و نه (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۹.

۲۳. شیراز

۱-۲۳. کتابخانه خانقاه احمدیه شیراز:

وفادار مرادی، محمد:

۸۷. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه خانقاه احمدیه شیراز.

(مجلدات ۱-۲)؛ فارسی، بنابر گفت‌وگوی حضوری با نگارنده فاضل این اثر در مشهد، اصل این فهرست توصیفی، که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری از سوی ایشان، برای حدود ۶۰۰

فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، در حدود ۶۰ نسخه (۴۵ دست‌نویس قرآن کریم و ۱۵ دست‌نویس در موضوعات متنوع به زبان‌های عربی و فارسی) بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعه: ج ۱، ص چهل و سه (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۹.

۲-۲۰. کتابخانه شخصی معتمدی:

وفادار مرادی، محمد:

۸۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی آقای معتمدی در سمنان.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در مشهد نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، در حدود ۱۵ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی و بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها به اختصار معرفی و توصیف گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۹.

۳-۲۰. کتابخانه عمومی سمنان:

حافظیان بابلی، ابوالفضل:

۸۳. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی سمنان. فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، در حدود ۲۴ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی و بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها به اختصار معرفی و توصیف گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعه: ج ۱، ص بیست و هفت (مقدمه)؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۸۳؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۹.

۴-۲۰. کتابخانه مدرسه علمیه صادقیه:

حافظیان بابلی، ابوالفضل:

۸۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه علمیه سمنان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، نزد نگارنده آن در قم نگهداری می‌شود.

فهرست تفصیلی دست‌نوشته، برای حدود ۶۷ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری و بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها تنظیم گردیده است.

- دست‌نویس مجموعه یاد شده نگارش یافته، همچنان بصورت دست‌نوشته و منتشر نشده نزد نگارنده آن در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در مشهد نگهداری می‌شود، گویا قرار است در آینده‌ای نزدیک از سوی انتشارات نوید شیراز به چاپ برسد.
- میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۰.
- ۲-۲۳. کتابخانه مدرسه قوام شیراز: برکت، محمد:
۸۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه قوام شیراز. فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد نگارنده آن در شیراز نگهداری می‌گردد. ناگفته نماند بیش‌ترین این دست‌نویس‌ها را فردی به نام محمد امامی (در گذشته بعد از سال ۱۱۷۰هـ) به این مدرسه وقف نموده است.
- میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۱.
- ۳-۲۳. کتابخانه مدرسه علمیه شاعیه شیراز: ناشناخته:
۸۹. فهرست [نسخه‌های خطی و چاپی] کتابخانه مدرسه شاعیه شیراز. فارسی، به خط نستعلیق، ۱۳۳۳هـ، ۳۲گ (۶۴ ص)، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۱۲۱/ج» در کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی دانشگاه تهران (انتقال یافته به کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران) نگهداری می‌گردد.
- فهرست دست‌نوشته نسخ خطی هدایی حاج مخبرالسلطنه مهدیقلی خان هدایت به کتابخانه مدرسه علمیه شاعیه شیراز است که در آن حدود ۳۷۹ کتاب، اعم از کتب چاپی و نسخه خطی بصورت نامگوی معرفتی و توصیف گردیده است.
- آغاز: *حسبمله، کتب مفصله ذیل را که شیخ یحیی امام جمعه ... در اوقات حکومت ... حاج مخبرالسلطنه ... برسم هدایا از جهت ... فی شهر ذیقعد سنه ۱۳۳۲هـ.*
- الذریعة: ج ۱۶، ص ۳۸۹: فهرست نسخ خطی دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی دانشگاه تهران: ص ۱۶۸.
- ۴-۲۳. کتابخانه ملی (شهید دستغیب) شیراز: ناشناخته:
۹۰. [القائمه بمخطوطات المكتبه الوطنیه فی فارس]. فارسی، این فهرست دست‌نوشته نامگوی، که گویا حاوی اطلاعاتی در باب دست‌نویس‌های فهرست نشده می‌باشد، در کتابخانه شهید دستغیب (کتابخانه ملی فارس سابق) در شیراز نگهداری می‌گردد.
- المخطوطات الاسلامیه فی العالم: ج ۱، ص ۳۵۱: گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: صص ۸۵-۸۶.
۲۴. فردوس
- ۱-۲۴. کتابخانه اداره اوقاف فردوس:
- ترابیان فردوسی، محمد:
۹۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه اداره اوقاف فردوس.
- فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۱۲ دست‌نویس قرآن کریم نگارش یافته، نزد نگارنده آن نگهداری می‌گردد.
- میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۱.
- ۲-۲۴. کتابخانه دبیرستان شهید بهشتی: ترابیان فردوسی، محمد:
۹۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دبیرستان شهید بهشتی در فردوس.
- فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۸ دست‌نویس به زبان عربی و فارسی نگارش یافته، نزد نگارنده آن نگهداری می‌گردد.
- میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۱.
- ۳-۲۴. کتابخانه شخصی مهدی اسدی مقدم: ترابیان فردوسی، محمد:
۹۳. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه مهدی اسدی مقدم در فردوس.
- فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۸ دست‌نویس به زبان عربی و فارسی به تفصیل نگارش یافته، نزد نگارنده آن نگهداری می‌گردد.
- میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۲.
- ۴-۲۴. کتابخانه عمومی علامه مفید: ترابیان فردوسی، محمد:
۹۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی علامه مفید در فردوس.
- فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۱۱ دست‌نویس به زبان عربی و فارسی نگارش یافته، نزد نگارنده آن نگهداری می‌گردد.
- میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۲.
- ۵-۲۴. کتابخانه عمومی قائم (ع): ترابیان فردوسی، محمد:
۹۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی قائم (ع) در فردوس.
- فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که

برای حدود ۲۰ دست‌نویس به زبان عربی و فارسی نگارش یافته، نزد نگارنده آن نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۱.

۶۲-۶۳. کتابخانه مدرسه علمیه حبیبه فردوس:

ترابیان فردوسی، محمد:

۹۶. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه علمیه حبیبه فردوس.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۹۳ دست‌نویس به زبان عربی و فارسی به تفصیل نگارش یافته، نزد نگارنده آن نگهداری می‌گردد. گفتنی است برخی دست‌نویس‌های این مجموعه وقف‌نامه‌هایی با تاریخ ۹۱۰ هـ برای این مدرسه علمیه دارند و مهم‌ترین نسخه آن مجموعه‌ای است شامل خطبه البیان و رساله‌های دیگر که در سال ۹۰۹ هـ کتابت گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۲.

۲۵. قزوین

۱-۲۵. کتابخانه امام صادق (ع) در قزوین:

طیار مراغی، محمود؛ باریک بین، محمدکریم:

۹۷. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه امام صادق علیه‌السلام - در قزوین.

(جلد ۲): فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته در کتابخانه امام صادق (ع) قزوین نگهداری می‌گردد ممکن است نسخه دیگری هم از پیش‌نویس نخستین فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد آقای طیار مراغی در مرکز جهانی علوم اسلامی در قم موجود بوده باشد.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، نیمه دوم (جلد ۲) دست‌نویس‌های کتابخانه امام صادق (ع) قزوین به زبان‌های عربی و فارسی و بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها معرفی و توصیف گردیده است. بر اساس اطلاعی که نگارنده سطور در تماس با حاج آقا کریم باریک بین در قزوین بدست آورده، ایشان در حال بازبینی مجدد و کلی این فهرست برای انتشار هستند و تاکنون تعدادی از دست‌نویس‌های این مجموعه که در فهرست‌نگاری نخستین ناشناخته مانده بودند، توسط ایشان مورد شناسایی قرار گرفته است. ناگفته نماند جلد نخست این فهرست در سال ۱۳۷۸ ش در ۴۹۱ ص، حاوی معرفی و توصیف حدود ۵۲۴ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی و احیاناً ترکی، از سوی معاونت تحقیقات و پژوهش حوزه علمیه قزوین منتشر گردیده است.

۲۵-۲۵. کتابخانه شخصی عبدالحسین شهیدی صالحی:

شهیدی، عبدالحسین:

۹۸. [فهرس مخطوطات مکتبه عبدالحسین الصالحی الشهیدی فی قزوین].

عربی، اصل این فهرست دست‌نوشته، به خط صاحب مجموعه، که حاوی اطلاعاتی مختصر از حدود ۳۵۰۰ دست‌نویس نسبتاً منحصر بفرد و نفیس مربوط به خاندان برغانی قزوینی است، نزد صاحب مجموعه در قزوین نگهداری می‌گردد؛ گفتنی است این فهرست انتشار نیافته، لیکن در برخی مدخل‌های دائرة المعارف تشیع و مستدرکات اعیان الشیعه و... به مناسبت اطلاعات نسبتاً ارزنده‌ای از نسخه‌های خطی این مجموعه از سوی صاحب مجموعه، معرفی گردیده است.

۲۶. قم

۱. کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره):

فهرست‌نگاران کتابخانه؟

۹۹. [فهرست نامگوی نسخه‌های خطی کتابخانه

آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)].

فارسی، ۱۳۷۱-۱۳۷۶ ش، اصل فهرست برگه‌های دست‌نوشته در بخش فهرست‌نگاری کتب خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته نامگوی بیش از ۱۴۰۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی، ترکی و اردو فهرست‌نشده کتابخانه یاد شده، طی ۶ سال بصورت نامگوی و گاه توصیفی فهرست به دو صورت ترتیب شماره مسلسل (موقت) و فهرست الفبایی آن‌ها معرفی گردیده است. گفتنی است بسیاری از این نسخ بتدریج در مجلدات ۲۸ به بعد فهرس تحلیلی کتابخانه، توصیف شده یا در حال معرفی است.

مرعشی نجفی، محمود (دکتر):

۱۰۰. [فهرست نامگوی نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله

العظمی مرعشی نجفی (ره)].

فارسی، از سال ۱۳۷۰ ش تاکنون، اصل فیش‌برگه‌ها (فهرست برگه) در آرشیو گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

فهرست دست‌نوشته نامگوی بسیار ارزشمند و نفیس از داده‌های اولیه هزاران نسخه خطی جدید خریداری شده، وقفی یا اهدا شده به کتابخانه مرحوم آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (بر حسب ورود دست‌نویس‌ها به کتابخانه) به خط تولید و ریاست محترم کتابخانه آقای دکتر سید محمود مرعشی نجفی با همکاری آقایان محمدحسین اوسطی و محمدجواد طالبی هنزایی در بخش اعلام وصول دست‌نویس‌ها است، که در قالب فیش‌برگه (فهرست برگه) تنظیم گردیده است؛ این فهرست‌برگه‌ها مشتمل بر عنوان اثر، مؤلف، موضوع، کاتب، تاریخ کتابت، ویژگی‌های هنری نسخه، اعم از تذهیب، جلد،

نقاشی و... بوده و همچنین مشخصات واقف، فروشنده یا اهداکننده نسخه بیان شده است.
فهرست‌نگاران کتابخانه:

۱۰۱. [فهرست فیش بر گه نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)].
فارسی، از سال ۱۳۸۱ش تاکنون، اصل فیش‌برگه‌ها در بخش فهرست‌نگاری کتب خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

در کنار کار فهرست‌نگاری تفصیلی نسخه‌ها تا هنگام چاپ این مجموعه‌ها، برای تسهیل مراجعه‌کنندگان، فیش‌برگه‌هایی برای جلد‌های ۳۳ به بعد فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه تنظیم گردیده است، که مشتمل بر عنوان مخطوط، مؤلف، موضوع و شماره نسخه می‌باشد و مراحل تکمیل و نگارش این فیش‌برگه‌ها همچنان ادامه دارد. نگارندگان فیش‌برگه‌های این مجموعه عبارت‌اند از آقایان: سید محمد اصفیایی (فاطمی نیا)، میرحمود موسوی، محمدحسین امینی، حسین متقی که به سرپرستی تولیت و ریاست کتابخانه آقای دکتر سید محمود مرعشی نجفی در حال انجام می‌باشد.

مرعشی نجفی، محمود (دکتر)؛ فهرست‌نگاران کتابخانه:
۱۰۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره).

(مجلدات ۳۴-۳۷)؛ فارسی، از سال ۱۳۸۲ش تاکنون، اصل دست‌نوشته فیش‌های فهرست‌نگاری در بخش فهرست‌نویسی کتب خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

فهرست تفصیلی نسخه‌های خطی کتابخانه، به زبان‌های عربی، فارسی، ترکی و اردو برای جلد‌های ۳۴-۳۷، مشتمل بر شماره‌های «۱۳۴۰۱-۱۵۰۰۰» است که در قالب فیش‌های مخصوص فهرست‌نگاری تنظیم گردیده و مراحل فهرست‌نگاری آن‌ها همچنان ادامه دارد. گفتنی است همکاران فهرست‌نگار در این فهرست‌ها عبارت‌اند از آقایان: محمدحسین امینی (ج ۳۴)، حسین متقی (ج ۳۵)، سید محمد اصفیایی (ج ۳۶) و میرحمود موسوی (ج ۳۷) و ... که با سرپرستی تولیت و ریاست محترم کتابخانه آقای دکتر سید محمود مرعشی نجفی در حال انجام است.

طالبی هنزایی، محمدجواد:

۱۰۳. [فهرست نامگوی نسخه‌های عکسی موجود در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی].

فارسی، ۱۳۷۶-۱۳۷۹ش، اصل فیش‌های فهرست‌نگاری دست‌نوشته، در آرشیو بخش نسخه‌های عکسی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌گردد.
فهرست دست‌نوشته اولیه نسخه‌های عکسی مربوط به

دست‌نویس‌های سایر کتابخانه‌های خصوصی و عمومی ایران و خارج از کشور است، که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری مشتمل بر نسخه‌های عکسی شماره «۱۰۰۱-۱۶۰۰» بصورت غیر فتی و اولیه تنظیم گردیده و احتیاج به بازنگری کلی دارد. ناگفته نماند، آقای محمدعلی صالحی، مسؤول بخش محققان کتابخانه نیز یک فهرست برگه‌ای (فیش کارت) از روی همین فهرست نامگوی تهیه نموده است.

حافظیان بابلی، ابوالفضل:

۱۰۴. فهرست نسخه‌های عکسی کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره).

فارسی، از سال ۱۳۸۱ش، اصل فهرست و فیش‌های دست‌نوشته نسخه‌های عکسی، که مراحل نگارش و تکمیل آن‌ها همچنان ادامه دارد، نزد نگارنده آن در بخش نسخه‌های عکسی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

ادامه فهرست‌نگاری نسخه‌های عکسی (برگرفته از نسخ خطی سایر کتابخانه‌های ایران و خارج از کشور) موجود در گنجینه نسخه‌های عکسی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، از شماره «۱۰۰۱» به بعد (غیر مجموعه‌ها) است که صورت تفصیلی و تحلیلی از سوی نگارنده آن در حال انجام است؛ گفتنی است تاکنون از این مجموعه نگاشته شده، پنج بخش، در نشریه میراث شهاب: س ۹، ش ۱ (پیاپی ۳۱)، بهار ۱۳۸۲، صص ۴۰-۷۰ و همان: س ۹، ش ۳-۴ (پیاپی ۳۳-۳۴)، پاییز و زمستان ۱۳۸۲، صص ۸۱-۱۱۹ و همان: س ۱۰، ش ۱-۲ (پیاپی ۳۵-۳۶)، بهار و تابستان ۱۳۸۳، صص ۴۷-۷۲ و همان: س ۱۰، ش ۳ (پیاپی ۳۷)، پاییز ۱۳۸۳، صص ۲۹-۶۲ و همان: س ۱۰، ش ۴ (پیاپی ۳۸)، زمستان ۱۳۸۳، صص ۴۱-۷۴ منتشر گردیده است. یادآور می‌شویم فهرست توصیفی نسخه‌های عکسی شماره‌های «۱-۱۰۰۰» پیش از این، طی دو جلد در سال ۱۳۶۹ش، به همت مرحوم آقای محمدعلی حائری، منتشر گردیده است.

نوری، حسن:

۱۰۵. [فهرست نامگوی نسخ خطی کتابخانه عمومی آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)].

فارسی؛ اصل این فیش‌های مقوایی دست‌نوشته به خط خوش مرحوم نوری، در میان نسخ خطی کتابخانه در گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود؛ گفتنی است بسیاری از این نسخه‌ها بتدریج در سال‌های بعد مجدداً در فهرس جدید کتابخانه توصیف و معرفی گردیده است.

طاهری مقدم، حسن:

۱۰۶. [فهرست نامگوی میکروفیلم دست‌نویس‌های

برخی کتابخانه‌های ایران و سایر کشورها موجود در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)]]
فارسی، این فهرست نامگویی در دفتر ثبت مخصوص نگاشته شده که اکنون در آرشیو بخش ریزنگاری (میکروگرافی) کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

فهرست نامگویی بخشی (حدود ۱۵۰۰ عنوان) از میکروفیلم‌های نسخه‌های خطی مربوط به برخی کتابخانه‌های ایران و خارج از کشور است که شامل عنوان اثر، مؤلف، شماره میکروفیلم، محل نگهداری اصل نسخه‌ها (نام کتابخانه، کشور و شهر) به همراه شماره آن‌ها در آن کتابخانه‌ها می‌باشد. در این کتابخانه در حدود ۳۵۰۰ میکروفیلم (میکروفیش) موجود است که از روی نسخه‌های خطی نفیس موجود در کتابخانه‌های مهم جهان، به همت و تلاش تولیت و ریاست محترم کتابخانه آقای دکتر سید محمود مرعشی‌نجفی، در سفرهای مختلف به کشورهای اروپایی و ... طی سال‌ها تهیه و در این فرهنگستان بزرگ اسلامی برای پژوهشگران مهیا گردیده است. امید است بزودی، فهرستی تفصیلی و جامع از این آثار نفیس تهیه و به جامعه فرهنگی و سایر پژوهشگران نسخه‌های خطی، که امکان دسترسی به اصل نسخه‌ها در کتابخانه‌های مختلف ایران و جهان برای آن‌ها فراهم نیست، تقدیم گردد. گفتنی است از برخی میکروفیلم‌های نسخ خطی پرینت و عکس هم تهیه شده که بعنوان نسخه عکسی مراحل فهرست‌نگاری آن‌ها از سوی آقای ابوالفضل حافظیان در حال انجام است.

موسوی، میرمحمود:

۱۰۷. فهرست الفبایی دست‌نویس‌های علوم قرآنی در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره).
فارسی، ۱۳۸۰-۱۳۸۱ش، این فهرست منتشر نشده، که گویا فقط بخشی از آن نگارش یافته، نزد نگارنده آن در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.
متقی، حسین:

۱۰۸. مستدرکات فهرس دست‌نویس‌های کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره).
فارسی، ۱۳۷۶-۱۳۸۳ش؛ اصل این یادداشت‌های اصلاحی دست‌نوشته، در بخش فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌گردد و مراحل نگارش و تنظیم این یادداشت‌های بسیار نفیس، همچنان ادامه دارد.

از آنجایی که در مجموعه فهرست‌های منتشر شده نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، به جهت فهرست‌نگاری فردی و بدون رفرنس، عدم استفاده و بهره‌جویی از کتاب‌شناسی‌های موجود و نیز حداکثر

فهارس منتشر شده دست‌نویس‌ها برای شناسایی نسخ یا عدم دسترسی فهرست‌نگار به این مصادر و منابع در زمان فهرست‌نگاری و ... اشتباهات متعددی در این فهرست‌ها - خصوصاً نسخه‌هایی که در قالب مجموعه هستند - راه یافته است؛ البته ناگفته نماند که از سوی فهرست‌نگار سابق سیاهه‌ای بلند بالا در استدرکات و اصلاحات این فهرست‌ها (شامل مجلدات ۱-۲) در ۸۰ ص نگارش یافته و در صفحات آغازین جلد نخست راهنمای این فهرست‌ها، منتشر گردیده است. جز موارد یاد شده، استدرکات و اصلاحات جدیدی هم طی سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۸۴ش، بر همان مجلدات و نیز جلد‌های ۲۱-۲۷ فهرس دست‌نویس‌ها، از سوی گروه فهرست‌نویسی کتابخانه، آقایان: دکتر سید محمود مرعشی‌نجفی؛ سید محمد اصفیایی؛ میرمحمود موسوی؛ ابوالفضل حافظیان؛ محمدحسین امینی؛ حسین متقی و ... با تشخیص خود این عزیزان یا تذکرات و راهنمایی‌های سایر پژوهشگران و مصححان نکته‌سنج نسخه‌های خطی در داخل یا خارج از کشور، بر هامش و حاشیه یک دوره از فهرس کتابخانه، با نام خود عزیزان نگارش یافته است. به جهت اهمیت و نیز گستردگی این استدرکات و نویافته‌ها، نگارنده سطور در صدد برآمده این یادداشت‌های نفیس، مهم و ارزشمند را در اثری مستقل با عنوان: مستدرکات فهرس نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، تنظیم و به نحوی مطلوب بازنویسی نماید، که الحمدلله تاکنون بخشی از آن آماده شده و امیدواریم در آینده‌ای نزدیک، این استدرکات و نویافته‌ها منتشر گردیده و هرچه سریع‌تر در دسترس پژوهشگران و مصححان نسخه‌های خطی قرار گیرد.

تهرانی (منزوی)، آقا بزرگ؛ متقی، حسین (اهتمام):

۱۰۹. [فهرس مخطوطات مکتبه آية الله العظمی المرعشی النجفی (ره) المستل من الذریعة إلى تصانیف الشیعة] عربی، فهرست ماشین‌نویسی شده (منتشر نشده) از نسخ خطی نسبتاً قدیمی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم است که مرحوم آقا بزرگ تهرانی به مناسبت در جای جای کتاب گرانسنگ خویش الذریعة یا طبقات اعلام الشیعة آن‌ها را با عناوینی مانند: رأیتها عند العلامة السید شهاب الدین الشهیر بأقا نجفی التبریزی، رأیتها عند السید شهاب الدین، عند السید شهاب التبریزی کما کتبه إلینا و ... معرفی نموده است. گفتنی است پیش‌تر گزیده‌ای از نسخه‌های معرفی شده آن مرحوم در الذریعة در کتاب‌شناسی توصیفی آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)؛ صص ۳۹۹-۴۱۸ و صص ۵۷۵-۵۹۰ به چاپ رسیده است.

متقی، حسین:

۱۱۰. [فهرست‌واره نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)].

فارسی، ۱۳۷۶-۱۳۸۰ ش، اصل فهرست دست‌نوشته نامگوی در بخش فهرست‌نگاری کتب خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود. فهرستواره عناوین دست‌نویس‌های کتابخانه، شماره‌های «۱-۱۲۲۰» شامل نسخ خطی معرفی شده در مجلدات ۱-۳۰ فهرس کتابخانه است، که بر روی متن چاپی نخستین مجلد راهنمای دست‌نویس‌های کتابخانه (عناوین مجلدات ۱-۲۰) افزوده شده است. در این فهرست دست‌نوشته عناوین مربوط به جلد‌های ۲۱-۲۷ به رنگ مشکی، جلد ۲۸ آبی، جلد ۲۹ سبز و جلد ۳۰ به رنگ قرمز نگارش یافته و مشخص گردیده‌اند. متقی، حسین:

۱۱۱. فهرست دست‌نویس‌های فارسی کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره). (جلد ۱)، فارسی؛ بخشی از فیش‌های فهرست‌نگاری دست‌نوشته تهیه شده برای جلد نخست این فهرست، نزد نگارنده سطور در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود؛ گفتنی است مراحل فهرست‌نگاری این نسخ، در ایام فراغت از سوی نگارنده همچنان ادامه دارد. بخش معظمی از دست‌نویس‌های فارسی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، پیش از این در فهرست نسخه‌های خطی منتشر شده از سوی کتابخانه معرفی شده‌اند، لیکن از آن‌جایی که اصلاحات و باز یافته‌های فراوانی در سال‌های پس از فهرست‌نگاری نسبت به دست‌نویس‌های فارسی صورت گرفته، در سال ۱۳۷۵ ش نگارنده تصمیم گرفت بار دیگر با امان نظر بیش‌تری نسبت به معرفی و فهرست‌نگاری اختصاصی آن‌ها در ایام فراغت اقدام نماید، بخصوص این‌که در نسخه‌هایی که بصورت مجموعه هستند، در فهرست‌نگاری نخستین اشتباهات نسبتاً زیادی راه یافته و احیاناً رساله‌های کوچکی و حتی گاه بزرگ! به جامانده، که اهمیت و ضرورت این بازنگاری را دوچندان می‌نمود. به هر تقدیر امیدواریم در آینده‌ای نه چندان دور شاهد انتشار نخستین جلد این فهرست الفبایی باشیم؛ ان شاء الله. متقی، حسین:

۱۱۲. فهرست نسخه‌های خطی ترکی کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره). (جلد ۲)، فارسی؛ بخشی از فیش‌های فهرست‌نگاری دست‌نوشته تهیه شده برای جلد دوم این فهرست، نزد نگارنده سطور در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود؛ گفتنی است مراحل فهرست‌نگاری این نسخ، در ایام فراغت از سوی نگارنده همچنان ادامه دارد. بخش معظمی از دست‌نویس‌های ترکی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، با لهجه‌های عثمانی، آذری،

جغتایی، ازبکی و ...، پیش از این در فهرست نسخه‌های خطی منتشر شده از سوی کتابخانه معرفی شده‌اند، لیکن از آن‌جایی که فهرست‌نگار نخستین به زبان ترکی تسلط کافی نداشته و نیز احیاناً به منابع و فهرس بیش‌تری نسبت به شناسایی این نسخ، دسترسی نداشته و ...، در سال ۱۳۷۴ ش نگارنده تصمیم گرفت بار دیگر با امان نظر بیش‌تری نسبت به معرفی و فهرست‌نگاری اختصاصی دست‌نویس‌های ترکی معرفی شده در فهرس کتابخانه، در ایام فراغت اقدام نماید، به ویژه این‌که در فهرست‌نگاری نخستین این نسخ اشتباهات زیادی در معرفی این نسخ، خصوصاً در نام اثر و مؤلف آن رخ داده بود که اهمیت و ضرورت این بازنگاری را دوچندان می‌نمود؛ الحمدلله در سال ۱۳۸۱ ش نخستین جلد از این فهرست که حاوی ۲۱۳ دست‌نویس ترکی معرفی شده در فهرس کتابخانه (مجلدات ۱-۳۰) بود، منتشر گردید و جلد دوم این فهرست نیز به معرفی بخش دیگری از دست‌نویس‌های ترکی موجود در کتابخانه اختصاص دارد که امیدواریم در آینده‌ای نزدیک دومین جلد از این فهرست منتشر گردد؛ ان شاء الله.

متقی، حسین:

۱۱۳. فهرست الفبایی نامگوی دست‌نویس‌های کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره). فارسی؛ ۱۳۷۵-۱۳۷۹ ش؛ بخشی از فیش‌های دست‌نوشته تهیه شده این فهرست، شامل حرف الف، نزد نگارنده سطور در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

به جهت مفصل بودن توصیف نسخه‌ها در فهرس چندین جلدی کتابخانه، دسترسی به داده‌های نخستین و اولیه نسخ خطی کتابخانه برای پژوهشگران دشوار می‌نمود، نگارنده بر آن شد فهرستی نامگوی بصورت الفبایی شامل: عنوان اثر، پدیدآور، موضوع، زبان، تعداد برگ، تاریخ کتابت و شماره نسخه؛ برای تسهیل در مراجعه محققان تهیه نماید، که متأسفانه به جهت وجود اشتباهات متعدد در فهرس مذکور، نبود آمار دقیق از استدراکات و هم‌چنین سنگینی کار و سایر مشغله‌های کاری نگارنده، بیش از حرف الف، تاکنون تهیه آن مقدور نگردیده است؛ امید است به حول و قوه الهی فرصت مقتضی و مناسبی در آینده برای ادامه نگارش این فهرست کاربردی و مهم، برای نگارنده ناچیز فراهم آید.

متقی، حسین (Mottaghi, H.):

114. A handlist of manuscripts in the Grand Ayatollah Marashi library in Qom – Iran.

۱۱۴. فهرست نامگوی دست‌نویس‌های کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره). انگلیسی، از ۱۳۷۷ ش تاکنون (۱۳۸۳ ش)، بخشی از

المحقق الطباطبائی فی ذکراه السنویة الاولى: ج ۳، ص ۱۴۷۹.

۳-۲۶. کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم:

صدرایی خوبی، علی:

۱۱۷. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.

(جلد ۲): فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

جلد دوم فهرست کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم است، که احتمالاً با همکاری آقای ناطقی در مراحل پایانی آن قرار دارد. گفتنی است جلد نخست این فهرست در سال ۱۳۸۱ ش، از سوی انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم به چاپ رسیده است. گفته شده این مجموعه دارای ۱۱۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی و تعدادی نیز ترکی می‌باشد.

صدرایی خوبی، علی:

۱۱۸. فهرست نسخه‌های عکسی موجود در کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

فهرست حدود ۴۰۰ نسخه عکسی موجود در کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی قم است، که گویا فهرست‌نگاری آن همچنان با همکاری آقای ناطقی همچنان ادامه دارد. گفته شده این مجموعه دارای ۶۰۰ نسخه عکسی و میکروفیلم ارزشمند است که از برخی کتابخانه‌های دنیا برای این کتابخانه تهیه گردیده است.

● مجله پیام حوزه: ش ۳۱، پاییز ۱۳۸۰؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۹۲.

۴-۲۶. کتابخانه شخصی آیت‌الله‌العظمی بروجردی (ره):

طباطبایی، عبدالعزیز (سید):

۱۱۹. [فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه خصوصی آیت‌الله‌العظمی بروجردی (ره)].

فارسی و عربی، به خط رقعۀ نگارنده ارجمند آن، نیمه دوم سده ۱۴ هـ، ۱۸ گ (برگ ۱۸ ب - ۳۲ ب مجموعه)، جلد قطع رقعی، این فهرست دست‌نوشته ذیل شماره «۷۶۲۴» در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌گردد.

در این فهرست دست‌نوشته در حدود ۶۰۰ نسخه خطی نفیس، که بیش از ۱۰۰ نسخه از آن‌ها پیش‌تر در کتابخانه خصوصی مرحوم صاحب مستدرک الوسائل، میرزا حسین نوری طبرسی بوده است. این فهرست نامگوی شامل عنوان

فیش‌برگ‌های دست‌نوشته این فهرست نامگوی نزد نگارنده سطور در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

فهرست نامگوی نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) به زبان انگلیسی، شامل: عنوان اثر، پدیدآور، موضوع، زبان، تعداد برگ، تاریخ کتابت و شماره نسخه است، که نگارش آن از سال ۱۳۷۷ ش بنا بر ضرورتی که نسبت به وجود فهرستی به زبان انگلیسی و نیز مراجعه محققان سایر کشورها به داده‌های این نسخ بشدت احساس می‌شد، شروع گردید، لیکن متأسفانه جز بخش اندکی از آن، به جهت برخی اولویتها و نیز دلائل دیگر، امکان نگارش ادامه آن فهرست کاربردی تاکنون مقدور نگردیده است؛ که امید است به حول و قوه الهی با ایجاد فرصت و بستری مناسب امکان نگارش ادامه این فهرست کاربردی و بین‌المللی، هرچه سریع‌تر فراهم آید، ان شاء الله.

متقی، حسین (Mottaghi, H.):

115. Kurezes verzeichniss der türkischen handschriften der gross ayatollah maraschi zu Qom . Iran.

۱۱۵. [فهرست نامگوی دست‌نویس‌های ترکی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی ۲].

آلمانی، ۱۳۸۳-۱۳۸۴ ش؛ این فهرست دست‌نوشته نامگوی، که در واقع چکیده‌ای از جلد نخست فهرست دست‌نویس‌های ترکی منتشر شده است، نزد نگارنده سطور در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود؛ گفتنی است مراحل نگارش، تکمیل و تنظیم این فهرست نامگوی همچنان ادامه دارد.

۲-۲۶. کتابخانه خطیب شیخ علی حیدر مؤید:

ناشناخته:

۱۱۶. فهرس بعض مخطوطات [مکتبه الشیخ علی حیدر المؤید].

عربی، اصل فهرست دست‌نوشته قاعدتاً در کتابخانه شخصی صاحب مجموعه قرار داشته است (تصویری از روی اصل فهرست به شماره «۱۹۴» در کتابخانه شخصی مرحوم آقا سید عبدالعزیز طباطبایی در قم موجود است).

در این فهرست دست‌نوشته اسامی برخی آثاری که در الذریعه الی تصانیف الشیعه نامی به میان نیامده، لیکن نسخه‌ای از آن‌ها در کتابخانه شیخ علی حیدر مؤید در قم موجود بوده، ثبت و معرفی شده است. گفتنی است فهرست نسخه‌های خطی مرحوم شیخ علی حیدر مؤید طی ۳ جلد در بیروت منتشر گردیده است. بنا بر مسموع این دست‌نویس‌ها در سال‌های اخیر به کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در مشهد، انتقال یافته است.

اثر، پدیدآور و بندرت به تاریخ کتابت، قیمت نسخه‌ها و ... نیز اشاره شده است. در این سال‌های اخیر نسخه‌ها در تملک مرحوم سید صادق طباطبایی بروجردی (حفید آقا) قرار داشته و تقریباً امکان بازبینی و بررسی هیچ یک از نسخه‌ها فراهم نبود! لیکن در این اواخر با رحلت آن مرحوم، این نسخ گویا موقوفه اعلام شده و بنابر مسموع (۱۳۸۳ش) فهرستی نیز از سوی آقای سید احمد حسینی اشکوری برای این نسخ در حال نگارش است، که امید است بزودی منتشر گردد. ناگفته نماند بخش دوم این فهرست دست‌نوشته مربوط به نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی حجت‌الاسلام شیخ محمد آخوندی در تهران است، که در صفحات پیشین همین نوشتار از نظر گذشت؛ در ضمن همچنان که پیش‌تر اشاره گردید، در فهرست کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، این اثر با عنوان فهرست کتب با مؤلف مجهول، معرفی شده است که بدین وسیله استدراک می‌گردد. در مراحل نهایی تنظیم این نوشتار با خبر شدیم که این فهرست دست‌نوشته نامگوی به کوشش ابوالفضل حافظیان بابلی در گاهنامه نسخه پژوهی: دفتر ۱، پاییز ۱۳۸۳، صص ۷۷-۶۳، منتشر گردیده است.

• فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره): ج ۲۰، صص ۳۱.

۵-۲۶. کتابخانه شخصی آیت‌الله سید محمدرضا طبسی حائری (ره):

طبسی حائری، محمدرضا بن محمد کاظم (سید):
۱۲۰. فهرست [نسخه‌های خطی و چاپی] مکتبه طبسی حائری.

فارسی، به خط نسخ نگارنده ارجمند آن، سده ۱۴هـ، ۱۹س. ۲۱/۵×۱۷ سانتی‌متر، ۴۰گ (۸۰ص)، این فهرست دست‌نوشته به شماره‌های «۸۴۳ و ۸۴۴» در کتابخانه مرحوم آیت‌الله طبسی حائری (امام رضا علیه‌السلام) در قم نگهداری می‌شود. فهرست الفبایی دست‌نوشته برای کتاب‌های خطی و چاپی به زبان‌های عربی و فارسی موجود در کتابخانه خصوصی نگارنده است، که در چند ستون بصورت جدول مشخصات کتاب‌ها اعم از: عنوان اثر، پدیدآور، تعداد مجلدات، قطع نسخه، تعداد برگ، موضوع و شماره نسخه و در برخی موارد هم قیمت کتاب‌ها درج گردیده است؛ گفتنی است بخشی از نسخه‌های این مجموعه مربوط به کتابخانه مرحوم آیت‌الله‌العظمی شیخ محمدتقی شیرازی (میرزای کوچک) است که نگارنده فهرست، آن‌ها را از وراثت آن مرحوم خریداری نموده و به مجموعه خویش افزوده است.

حافظیان بابلی، ابوالفضل:

۱۲۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی مرحوم آیت‌الله حاج سید محمدرضا طبسی حائری.

فارسی، ۵۴۸ص، قطع وزیری بزرگ، اصل فهرست نزد خانواده مرحوم صاحب مجموعه نگهداری می‌شود و فهرست ماشین‌نویسی شده در دو مجلد، نزد فهرست‌نگار آن در قم موجود است.

فهرست توصیفی ماشین‌نویس شده برای ۸۵۵ نسخه خطی در ۱۴۳۸ عنوان (با احتساب رسائل مجموعه‌ها) است که در ۵۴۸ ص حروف‌چینی گردیده است. بخش‌هایی از چکیده این فهرست به کوشش روح‌الله عباسی در ضمن برخی آثار در یادبود و سوگ مرحوم آیت‌الله طبسی حائری منتشر نگردیده است. ناگفته نماند از این اثر تفصیلی، یک فهرست نامگوی در ۴۰ صفحه ماشین‌نویس شده، تهیه گردیده که پاییز سال ۱۳۸۳ش در گاهنامه نسخه پژوهی: دفتر ۱، پاییز ۱۳۸۳، صص ۱۱۱-۱۳۷ به کوشش ابوالفضل حافظیان به چاپ رسیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۵.

۶-۲۶. کتابخانه شخصی خاندان متوسل آرائی کاشانی:

طیار مراغی، محمود:

۱۲۲. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه شخصی خاندان متوسل آرائی کاشانی در قم.

فارسی، این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۲۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری به تفصیل نگارش یافته، نزد نگارنده آن در مرکز جهانی علوم اسلامی در قم نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۳.

۷-۲۶. کتابخانه شخصی سید جلال‌الدین یونسی اردبیلی:

یونسی اردبیلی، جلال‌الدین (سید):

۱۲۳. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی سید جلال‌الدین یونسی اردبیلی در قم.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (ناتمام) به قلم نگارنده فاضل آن، نزد خود صاحب مجموعه در قم نگهداری می‌شود.

فهرست دست‌نوشته برای بیش از ۵۰۰ نسخه خطی نفیس و نادر به خط بزرگان و عالمان شیعی مانند علامه مجلسی، شیخ بهایی، شیخ حر عاملی، سید نعمت‌الله جزایری و ... است، که گویا به نحو تفصیلی معرفی و توصیف گردیده، لیکن هنوز تکمیل نشده است. ناگفته نماند صاحب این مجموعه نفیس، خود یکی از کتاب‌شناسان، نسخه‌شناسان و آشنا با تراجم و خطوط علما و دانشمندان شیعی و انصافاً یکی از نوادر دوران در این زمینه‌ها است؛ ایشان از احفاد و نوادگان سید حسین کرکی عاملی (درگذشته سال ۱۰۰۰هـ) بوده و بیش‌ترین این نسخ که امروزه در تملک وی قرار دارد، در واقع یادگار اجداد و نیاکان

است.

- فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره): ج ۲۴، صص ۴۲.
- ۱۱-۲۶. کتابخانه شیخ عبدالله اصفهانی: حافظیان بابلی، ابوالفضل: ۱۲۷. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه شیخ عبدالله اصفهانی در قم.
- فارسی، این سیاهه دست‌نوشته (منتشر نشده)، که برای حدود ۲۳ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی بصورت نامگوی نگارش یافته، نزد نگارنده آن در قم نگهداری می‌گردد.
- میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۴.
- ۱۲-۲۶. کتابخانه مدرسه علمیه آیت‌الله العظمی گلپایگانی (ره): صدرایی خوبی، علی؛ حافظیان بابلی، ابوالفضل: ۱۲۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه آیت‌الله العظمی گلپایگانی (ره).
- فارسی، اصل این فیش‌برگه‌های دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگاران آن‌ها در قم نگهداری می‌شود.
- در این فهرست دست‌نوشته تصیفی که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری نگارش یافته، در مجموع تمام ۱۰۰۰۰ نسخه خطی آن کتابخانه، بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها معرفی گردیده است، که ممکن است در صورت انتشار بالغ بر ده جلد گردد. گفتنی است دست‌نویس‌های قفسه‌های ۱۱-۲۹، از سوی علی صدرایی خوبی و نیز دست‌نویس‌های قفسه‌های ۱-۱۰ و هم‌چنین قفسه‌های ۲۹-۳۰ توسط ابوالفضل حافظیان فهرست گردیده‌اند. ناگفته نماند پیش‌تر، بیش‌ترین نسخه‌های این کتابخانه از سوی آیت‌الله استادی و آقای حسینی اشکوری فهرست شده و در ۳ جلد منتشر گردیده بود؛ لیکن فهرست‌نگاری جدید، با امعان نظر بیش‌تری، بویژه نسبت به نسخه‌هایی که در قالب مجموعه بوده، صورت گرفته و نیز حاوی توصیف نسخه‌های جدید الورود به کتابخانه مدرسه آیت‌الله العظمی گلپایگانی (ره) در سال‌های اخیر می‌باشد.
- فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص بیست و هشت - بیست و نه (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۵. ناشناخته!
- ۱۲۹. [فهرست نامگوی برخی دست‌نویس‌های کتابخانه مدرسه آیت‌الله گلپایگانی (ره)].
- فارسی، این فهرست نامگوی دست‌نوشته (منتشر نشده)، که گویا حاوی اطلاعاتی در باب دست‌نویس‌های فهرست شده می‌باشد، در کتابخانه مدرسه آیت‌الله العظمی گلپایگانی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

عالم و دانشمند وی می‌باشد؛ الحمدلله در سال‌های اخیر برخی دست‌نویس‌های نفیس این مجموعه، با ابتکار و توفیق صاحب مجموعه، به کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) انتقال یافته است؛ جزاه الله عنه خیر الجزاء.

۸-۲۶. کتابخانه شخصی شیخ علی فاضل:

فاضل، علی:

۱۲۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی شیخ علی فاضل در قم

فارسی، فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) برای تعدادی از نسخ خطی موجود در کتابخانه آقای فاضل در قم است. گفتنی است پیش‌تر در حدود ۱۰۵ نسخه خطی به زبان‌های عربی و فارسی از این مجموعه به کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران انتقال یافته است.

۹-۲۶. کتابخانه شخصی عبداللطیف کوهکمری:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۱۲۵. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه حجت الاسلام عبداللطیف کوهکمری در قم.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که در معرفی حدود ۵۰ دست‌نویس موجود در این مجموعه نگارش یافته، نزد فهرست‌نگار آن در مرکز احیای میراث اسلامی در قم نگهداری می‌گردد و بنا بود (۱۳۷۹ ش) این فهرست در مجموعه‌ای با عنوان: دلیل المخطوطات به چاپ برسد؛ لیکن بنا بر اطلاع نگارنده سطور، تاکنون (۱۳۸۴ ش) این اثر منتشر نگردیده است. گفته شده این مجموعه اخیراً به کتابخانه مدرسه آیت‌الله العظمی گلپایگانی (ره) در قم انتقال یافته است.

- گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: صص ۹۲-۹۳؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۴.

۱۰-۲۶. کتابخانه شخصی میرزا علی اکبر فیض قمی:

فیض قمی: علی اکبر بن محمد (میرزا):

۱۲۶. [فهرست نسخه‌های خطی و چاپی کتابخانه میرزا علی اکبر فیض قمی].

فارسی، به خط نستعلیق نگارنده آن و صاحب مجموعه، نیمه دوم سده ۱۳ هـ، ۱۳۳ گ (۱۶۶ ص)، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۹۲۴۵» در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در قم نگهداری می‌شود.

فهرست نسخه‌های خطی و چاپی کتابخانه مرحوم میرزا علی اکبر فیض قمی است که بصورت موضوعی معرفی و توصیف گردیده است. گفتنی است بیش‌ترین دست‌نویس‌های این بزرگوار امروزه در گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی (ره) در قم قرار دارد و برخی آثار وی نیز از سوی واحد انتشارات این کتابخانه به چاپ رسیده

• المخطوطات الاسلامیة فی العالم: ج ۱، ص ۴۰۱.

۱۳-۲۶. کتابخانه مدرسه علمیه حجازی‌ها:

صدرایی خوبی، علی:

۱۳۰. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه حجازی‌ها

در قم.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست در حدود ۱۷۵۰ نسخه خطی کتابخانه مدرسه حجازی‌ها در قم، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل نسخه‌ها معرفی و توصیف گردیده است. گفته شده این دست‌نویس‌ها به رسم امانت به کتابخانه مدرسه آیت‌الله العظمی گلپایگانی (ره) انتقال یافته است. ناگفته نماند پیش‌تر فهرستی نامگوی از این نسخه‌ها از سوی آیت‌الله استادی تهیه شده و در مجله نور علم: س ۵، ش ۵۴ (پیاپی ۵۲-۵۳)، مرداد - اسفند ۱۳۷۲، صص ۲۶۳-۲۹۸ منتشر گردیده است

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعه: ج ۱، صص بیست و نه، سی و پنج (مقدمه).

۱۴-۲۶. کتابخانه مدرسه علمیه فیضیه در قم:

گائینی، حبیب‌الله:

۱۳۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه فیضیه در

قم.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته نزد فهرست‌نگار آن، که کتابدار کتابخانه مدرسه مبارکه فیضیه نیز هست، در قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته در حدود ۲۶۰۰ نسخه خطی کتابخانه مدرسه مبارکه فیضیه به تفصیل برای بار سوم معرفی و توصیف گردیده است؛ ناگفته نماند که پیش‌تر این دست‌نویس‌ها یک‌بار از سوی مرحوم آیت‌الله آقا مجتبی عراقی و بار دیگر توسط آیت‌الله استادی فهرست‌نگاری و هر کدام در دو جلد به چاپ رسیده‌اند.

• نشریه کتاب هفته: روز شنبه ۱۱ بهمن ۱۳۸۲، ش ۱۶۵، صص ۱۸.

۱۵-۲۶. کتابخانه مرکز تحقیقات دارالحدیث:

صدرایی خوبی، علی:

۱۳۲. فهرست نسخه‌های خطی مرکز تحقیقات دارالحدیث

در قم.

فارسی، این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های

فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، در مجموع در حدود ۳۶۰ نسخه خطی، که بیش‌ترین آن‌ها در موضوع حدیث می‌باشد، بر اساس ترتیب شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعه: ج ۱، صص بیست و چهار (مقدمه)؛ مجله پیام حوزه: ش ۳۱، پاییز ۱۳۸۰؛ گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: صص ۱۰۰.

صدرایی خوبی، علی:

۱۳۳. فهرست نسخه‌های عکسی موجود در مرکز تحقیقات دارالحدیث در قم.

فارسی، این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز تحقیقات دارالحدیث - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته که در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم گردیده، در مجموع در حدود ۵۰۰ نسخه عکسی موجود در مرکز تحقیقات دارالحدیث قم، که بیش‌تر آن‌ها در موضوع حدیث می‌باشد، بر اساس ترتیب شماره مسلسل آن‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعه: ج ۱، صص بیست و چهار (مقدمه)؛ مجله پیام حوزه: ش ۳۱، پاییز ۱۳۸۰.

۱۶-۲۶. کتابخانه مسجد اعظم قم:

حسن‌زاده مراغی، صادق؛ طیار مراغی، محمود:

۱۳۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد اعظم قم. فارسی، اصل فیش‌های دست‌نوشته این فهرست در کتابخانه مسجد اعظم قم نگهداری می‌شود.

فهرست دست‌نوشته توصیفی برای تمامی نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد اعظم قم است، که در حدود ۴۱۷۴ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی و ترکی می‌باشد؛ این فهرست مشروح و تفصیلی در صورت انتشار بالغ بر شش مجلد خواهد گردید. گفتنی است این نسخه‌ها پیش‌تر از سوی آیت‌الله استادی، بصورت نامگوی و مختصر معرفی و منتشر گردیده است.

• فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعه: ج ۱، صص سی و نه (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۴-۳ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، صص ۸۶.

۱۷-۲۶. کتابخانه مؤسسه علامه وحید بهبهانی:

ناشناخته:

۱۳۵. [فهرست نامگوی دست‌نویس‌های موجود در مؤسسه علامه وحید بهبهانی در قم].

فارسی، فهرست دست‌نوشته نامگوی (منتشر نشده) برای دست‌نویس‌های موجود در مؤسسه علامه وحید بهبهانی در قم است که پیش‌تر در کرمانشاه نزد خاندان آل آقا قرار داشته، در این مؤسسه در قم نگهداری می‌گردد.

فهرست‌نگار آن در دفتر تبلیغات اسلامی - مشهد نگهداری می‌شود؛ گفتنی است در این فهرست حدود ۷۴ دست‌نویس توصیف گردیده است.

• مجله گلستان قرآن: س ۶، ش ۱۷۱، نیمه دوم اسفند ۱۳۸۲، ص ۳۰؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۷.

۲-۲۷. کتابخانه مدرسه علمیه عوضیه قوچان:

انتظاری شهر کهنه، رضاعلی:

۱۳۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه علمیه عوضیه قوچان.

فارسی، این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در دفتر تبلیغات اسلامی - مشهد نگهداری می‌شود؛ گفتنی است در این فهرست حدود ۸۲ دست‌نویس معرفی و توصیف گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۷.

۲۸. کاشان

۱-۲۸. کتابخانه ابوالرضا راوندی:

طیار مراغی، محمود:

۱۳۹. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ابوالرضا راوندی در کاشان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست منتشر نشده ۲۱ نسخه خطی کتابخانه ابوالرضا راوندی در کاشان، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است؛ گفتنی است در سال‌های اخیر تمامی دست‌نویس‌های موجود در این کتابخانه، به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کاشان انتقال یافته است. این نسخه‌ها پیش‌تر از سوی مرحوم محمدتقی دانش‌پژوه در نشریه نسخه‌های خطی: س ۴ (۱۳۴۴ ش)، ص ۳۵۵ توصیف گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۷.

۲-۲۸. کتابخانه امیرکبیر کاشان:

طیار مراغی، محمود:

۱۴۰. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه امیرکبیر کاشان. فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته حدود ۴۴ نسخه خطی کتابخانه امیرکبیر کاشان، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و

در سال ۱۳۷۶ ش بر آن شدم برای کنگره‌ای که قرار بود در بزرگداشت مرحوم آقا محمدعلی حائری کرمانشاهی (درگذشته سال ۱۲۱۶ هـ) از سوی اداره کل ارشاد اسلامی کرمانشاه برگزار شود، مقاله‌ای تحت عنوان: کتاب‌شناسی آثار علامه آقا محمدعلی کرمانشاهی تهیه نمایم؛ روزی به مناسبت همین موضوع، به این مؤسسه رفتم ... بوی سوختگی عجیبی مشام را می‌آزرد! از مسؤلان این مؤسسه، سبب را پرسیدم، گفتند: «این بوی سوختگی از نسخه‌های خطی موجود در این مؤسسه است! این‌ها پیش‌تر جزو مجموعه آقا محمدعلی حائری کرمانشاهی مشهور به آل آقا در کرمانشاه بوده و چون آن مرحوم در زمان حیاتشان با جماعت صوفیان و دراویش به شدت و حدت مخاصمت و عناد داشته‌اند ... سال‌ها بعد از رحلت آن بزرگوار، منزل ایشان طعمه حریق می‌شود، معروف بوده که مسبب آن همین جماعت صوفیان بوده‌اند؛ به هر تقدیر منزل ایشان سال‌ها بدون این که کسی متعرض ترمیم آن شود، به همان صورت مخروبه باقی می‌ماند؛ در گودبرداری سال ۱۳۷۳ ش از مجموعه مذکور متأسفانه معلوم می‌گردد، بخش عظیمی از کتابخانه شخصی خاندان آن مرحوم، شامل صدها دست‌نویس نفیس مربوط به مرحوم علامه بهبهانی و خاندان آل آقا، در اثر همین آتش سوزی مذکور از بین رفته است ... از مجموعه مذکور حدود ۱۸۰ دست‌نویس که قابل ترمیم بود، از سوی کارشناسان فنی ترمیم و صحافی گردیده و اکنون در این مؤسسه قرار دارد...».

۱۸-۲۶. مرکز احیای میراث اسلامی در قم:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۱۳۶. فهرست نسخه‌های خطی مرحوم محدث ارموی در مرکز احیای میراث اسلامی در قم.

فارسی، اصل دست‌نوشته این فهرست در «مرکز احیای میراث اسلامی» در قم نگهداری می‌شود.

فهرست دست‌نوشته حدود ۳۰۰۰ نسخه خطی نفیس متعلق به کتابخانه مرحوم محدث ارموی در تهران است که اخیراً به مرکز احیای میراث اسلامی در قم انتقال یافته است. ناگفته نماند که بخشی از این دست‌نویس‌ها در فهرست نسخه‌های خطی مرکز احیای میراث اسلامی (جلد ششم و هفتم) توصیف و اخیراً انتشار یافته است.

• مجله پیام حوزه: ش ۳۱، پاییز ۱۳۸۰.

۲۷. قوچان

۱-۲۷. کتابخانه امام‌زاده سلطان ابراهیم:

انتظاری شهر کهنه، رضاعلی:

۱۳۷. فهرست نسخه‌های خطی امام‌زاده سلطان ابراهیم قوچان.

فارسی، این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد

بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است؛ ناگفته نماند که در سال‌های اخیر تمامی دست‌نویس‌های موجود در این کتابخانه، به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کاشان انتقال یافته است. این نسخه‌ها پیش‌تر از سوی مرحوم محمدتقی دانش‌پژوه در نشریه نسخه‌های خطی: س ۴ (۱۳۴۴ش)، صص ۳۵۴-۳۵۵ به اختصار توصیف گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۸.

۳-۲۸. کتابخانه انجمن آثار ملی:

ناشناخته:

۱۴۱. فهرست نامگوی دست‌نویس‌های کتابخانه انجمن آثار ملی کاشان].
فارسی، این فهرست و سیاهه دست‌نوشته، که حاوی اطلاعات کتاب‌شناختی و نسخه‌شناختی مختصری از دست‌نویس‌ها است، در کتابخانه انجمن آثار ملی کاشان نگهداری می‌گردد. ناگفته نماند که تعداد ۴۲ دست‌نویس از این مجموعه پیش‌تر از سوی مرحوم محمدتقی دانش‌پژوه در نشریه نسخه‌های خطی: س ۴ (۱۳۴۴ش)، صص ۳۵۵-۳۵۸ به اختصار توصیف گردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۱۰۲.

۴-۲۸. کتابخانه شخصی افشین عاطفی:

طیار مراغی، محمود:

۱۴۲. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه خصوصی افشین عاطفی در کاشان.
فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد نگارنده آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده ۸۰ نسخه خطی نفیس این مجموعه، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۸.

۵-۲۸. کتابخانه شخصی حسن عاطفی:

طیار مراغی، محمود:

۱۴۳. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه خصوصی حسن عاطفی در کاشان.
فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده ۲۴۵ نسخه خطی نفیس این مجموعه، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است. ناگفته نماند پیش‌تر، تعدادی از نسخه‌های نفیس این کتابخانه از سوی صاحب مجموعه در نشریه نسخه‌های خطی: س ۷ (۱۳۵۴ش)، صص ۷۲۱-۴۵۷ و س ۱۱-۱۲ (۱۳۶۲ش)، صص ۹۵۱-۹۵۵ معرفی و منتشر گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۸.

۶-۲۸. کتابخانه شخصی میثم نمکی:

طیار مراغی، محمود:

۱۴۴. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه خصوصی میثم نمکی در کاشان.
فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده ۸ نسخه خطی نفیس این مجموعه، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۸.

۲۹. کاشمر

کتابخانه شخصی سید حسین موسوی:

حافظیان بابلی، ابوالفضل:

۱۴۵. فهرست نامگوی نسخه‌های خطی مجموعه خصوصی حجت الاسلام سید حسین موسوی در کاشمر.
فارسی، اصل این سیاهه دست‌نوشته (منتشر نشده)، که حاوی اطلاعات مختصری از ۶۰ دست‌نویس از ۱۰۰ نسخه خطی موجود در کتابخانه خصوصی آقای سید حسین موسوی در کاشمر می‌باشد، نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۸۸.

۳۰. کرمانشاه

۱-۳۰. کتابخانه شخصی محمدحسن علامی:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۱۴۶. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه محمدحسن علامی در کرمانشاه.
فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده نزد فهرست‌نگار آن در «مرکز احیای میراث اسلامی» در قم نگهداری می‌گردد. گفته شده (۱۳۷۹ش) در دلیل المخطوطات به چاپ خواهد رسید؛ لیکن بنابر اطلاع نگارنده، تاکنون

(۱۳۸۳ش) منتشر نگردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۱۰۵.

۲-۳۰. کتابخانه شخصی مرتضی رشیدی:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۱۴۷. فهرست نسخه‌های خطی مجموعه محمدحسن علّامی در کرمانشاه.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته و منتشر نشده نزد فهرست‌نگار آن در مرکز احیای میراث اسلامی در قم نگهداری می‌شود. قرار بود این فهرست در مجموعه‌ای جدید با عنوان دلیل المخطوطات به چاپ برسد؛ لیکن بنا بر اطلاع نگارنده، تاکنون (۱۳۸۳ش) منتشر نشده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۱۰۶.

۳-۳۰. کتابخانه مدرسه علمیه ولی عصر (ع):

محمدی کرمانشاهی، اسماعیل:

۱۴۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه علمیه ولی عصر ۱ در کرمانشاه.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که در معرفی و توصیف اجمالی حدود ۵۰ دست‌نویس موجود در آن مدرسه، نگارش یافته، نزد نگارنده آن در کتابخانه مدرسه علمیه ولی عصر ۱ در کرمانشاه نگهداری می‌گردد.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۱۰۵.

۴-۳۰. کتابخانه مرحوم علامه سردار کابلی:

تهرانی (منزوی)، آقابزرگ (محسن):

۱۴۹. فهرست کتب [خطی] مرحوم سردار کابلی.

فارسی و عربی، به خط نگارنده ارجمند آن، ۲ گ (برگ ۱۸ الف - ۱۹ الف مجموعه)، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۱۵۸۱۶/۹» در آرشیو موزه و کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌گردد.

فهرست دست‌نوشته بسیار موجز و نامگوی از نسخه‌های خطی کتابخانه مرحوم سردار کابلی، است که همگی آن به خط مرحوم علامه آقابزرگ تهرانی نگارش یافته است.

• پیام بهارستان: ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲ش، ص ۱۷۲.

۳۱. گلیپگان

۱-۳۱. کتابخانه آیت‌الله زین‌العابدین گلیپگانی:

زمانی نژاد، علی‌اکبر:

۱۵۰. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرحوم آیت‌الله زین‌العابدین گلیپگانی در گلیپگان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته، که برای حدود ۱۰۰

دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی موجود در کتابخانه مرحوم آیت‌الله زین‌العابدین گلیپگانی (در گذشته به سال ۱۲۸۹هـ) است، نزد فهرست‌نگار فاضل آن در قم نگهداری می‌گردد. گفتنی است مرحوم گلیپگانی، از شاگردان مرحوم شیخ محمدحسن نجفی، صاحب جواهر الکلام و شیخ محمدتقی اصفهانی، صاحب هدایه‌المسترشدین بوده است و مجموعه دست‌نویس‌های نفیس کتابخانه وی، اکنون در اختیار نوادگان ایشان در گلیپگان قرار دارد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۹۰.

۲-۳۱. کتابخانه امام جمعه گلیپگان:

زمانی نژاد، علی‌اکبر:

۱۵۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرحوم امام جمعه گلیپگان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته، که حاوی اطلاعات کتاب‌شناختی و نسخه‌شناختی برای بیش از ۱۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی موجود در کتابخانه امام جمعه گلیپگان است، نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌گردد. گفتنی است امروزه این مجموعه دست‌نویس‌های نفیس در اختیار نوادگان صاحب اصلی مجموعه (امام جمعه) در گلیپگان می‌باشد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۹۰.

۳-۳۲. کتابخانه مسجد جامع گلیپگان:

زمانی نژاد، علی‌اکبر:

۱۵۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرحوم امام جمعه گلیپگان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، که حاوی اطلاعات کتاب‌شناختی و نسخه‌شناختی برای بیش از ۴۰ دست‌نویس موجود در کتابخانه مسجد جامع گلیپگان است، نزد فهرست‌نگار آن در قم نگهداری می‌گردد.

• میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۹۰.

۳۲. مراغه

۱-۳۲. کتابخانه مسجد جامع مراغه:

طیار مراغی، محمود:

۱۵۳. فهرست نسخه‌های خطی [کتابخانه] مسجد جامع مراغه.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست منتشر نشده در حدود ۲۰ نسخه خطی کتابخانه مسجد جامع مراغه، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری

تنظیم و بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

● فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص سی و نه (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۹۱.

۲-۳۲. کتابخانه مسجد شیخ بابای مراغه:

طیار مراغی، محمود:

۱۵۴. فهرست نسخه‌های خطی [کتابخانه] مسجد شیخ بابای مراغه.

فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته نزد فهرست‌نگار آن در مرکز جهانی علوم اسلامی - قم نگهداری می‌شود.

در این فهرست منتشر نشده در حدود ۱۰ نسخه خطی موجود در کتابخانه شیخ بابای مراغه، در قالب فیش‌های فهرست‌نگاری تنظیم و بر اساس شماره مسلسل دست‌نویس‌ها معرفی و توصیف گردیده است.

● فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعیه: ج ۱، ص چهل (مقدمه)؛ میراث شهاب: س ۷، ش ۳-۴ (پیاپی ۲۵-۲۶)، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۹۱.

۳۳. مشهد

۱-۳۳. کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی:

ناشناخته:

۱۵۵. فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی.

فارسی، به خط نستعلیق و سیاق، ۱۲۱۲هـ، ۱۱۰گ (۲۲۰ص)، این فهرست موضوعی دست‌نوشته، گویا قدیمی‌ترین فهرست دست‌نویس کتابخانه آستان قدس رضوی بوده باشد که به شماره «۱۷۲۱» در کتابخانه ملی ملک در تهران نگهداری می‌گردد.

● فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی ملک: ج ۳، ص ۵۸۴. محمدحسن (آخوند ملا)؛ محمداسماعیل (آخوند ملا)؛ عبدالرزاق (آخوند ملا)؛ محمدرضا (حاج ملا):

۱۵۶. کتابچه کلام‌الله و کتب کتابخانه آستان قدس رضوی = فهرست کتابخانه سرکار فیض آثار.

فارسی، ۱۲۷۲هـ این فهرست دست‌نوشته به شماره «۱۳۷۳۳» در گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی (ره) در قم نگهداری می‌گردد.

فهرست دست‌نوشته داده‌های حدود ۲۶۰۰ دست‌نویس مشتمل بر قرآن‌ها و سایر کتب خطی و تعدادی کتب چاپی موجود در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در دوره ناصری است. گفتنی است این فهرست دست‌نوشته در سال ۱۳۷۷ش، به کوشش آقای دکتر سید محمود مرعشی نجفی، تولید و ریاست کتابخانه، بصورت عکسی (فاکسیمیلیه) در مجموعه میراث اسلامی ایران، دفتر دهم (۱۳۷۷ش)، صص

۶۵۳-۷۷۶ به چاپ رسیده است.

● فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره): ج ۳۴ (چاپ نشده)؛ میراث شهاب: س ۵، ش ۳-۴ (پیاپی ۱۷-۱۸)، پاییز و زمستان ۱۳۷۸، ص ۴۷. ناشناخته:

۱۵۷. فهرست کتب خزانه رضویه.

فارسی، به خط نستعلیق محمدعلی بن محمدحسن خوانساری امامی، ۱۲۹۵هـ، ۱۴گ (برگ ۱۸۲ الف - ۱۹۶ الف مجموعه)، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۲۵۲» در کتابخانه آیت‌الله فاضل خوانساری در خوانسار نگهداری می‌گردد؛ گفتنی است این فهرست دست‌نوشته به همراه سایر نسخه‌ها در کتابخانه شخصی مرحوم ملا محمدعلی خوانساری در نجف اشرف بوده که امروزه به خوانسار انتقال یافته است.

● الذریعه: ج ۱۶، ص ۳۹۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله فاضل خوانساری در خوانسار: ج ۱، ص ۲۲۶. مؤتمن الملک وزیر متولی باشی، میرزا سعید خان (به دستور):

۱۵۸. فهرست کتاب‌های کتابخانه مبارک حضرت ابوالحسن علی بن موسی الرضا علیه الصلاه و السلام.

فارسی، به خط نستعلیق، اواخر سده ۱۳هـ، ۴۰س (۵-۴ ستونی)، ۳۲ص (۱۶گ)، ۴۸-۴۰س، به نظر می‌رسد که اصل این فهرست دست‌نوشته باید همان نسخه کتابخانه ملی ملک در تهران، به شماره <۵۴۵> بوده باشد که در سال ۱۲۹۷هـ به دستور میرزا سعیدخان مؤتمن الملک متولی باشی آستان قدس (بین سال‌های ۱۲۹۱-۱۲۹۷هـ) تألیف گردیده است؛ گفتنی است که معرفی تفصیلی آن نسخه در ادامه، از نظر خواهد گذشت.

این فهرست موضوعی دست‌نوشته ارزشمند حاوی معرفی نامگوی حدود ۴۰۰۰ دست‌نویس و تعدادی آثار چاپی کتابخانه آستان قدس رضوی در مشهد در سال‌های میانی دوره ناصری (گویا سال ۱۲۹۷هـ) است که بصورت عکسی (فاکسیمیلیه) در کتاب مطلع الشمس: ج ۲، صص ۷۸۸-۷۵۷ سال ۱۳۰۲هـ و در پایان فردوس التواریخ در سال ۱۳۰۵هـ به چاپ رسیده است.

● الذریعه: ج ۲۱، صص ۱۵۴-۱۵۵؛ طبقات اعلام الشیعیه (قرن ۹هـ): ص ۱۶۹؛ میراث شهاب: س ۵، ش ۳-۴ (پیاپی ۱۷-۱۸)، پاییز و زمستان ۱۳۷۸، ص ۵۱. ناشناخته:

۱۵۹. فهرست [کتاب‌های خطی و چاپی] کتابخانه رضوی. فارسی، به خط شکسته نستعلیق و سیاق، ۱۳۰۰هـ، ۲۸س، ۷۲گ (۱۴۴ص)، این فهرست دست‌نوشته موضوعی به شماره «۳۱۶/ج» در کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی دانشگاه تهران (انتقال یافته به کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران) نگهداری می‌گردد.

آغاز: <صورت بازدید کلام الله و کتب موقوفه سرکار فیض آثار، حسب الاطلاع جناب مستطاب شریعتمدار حاج شیخ رئیس زید فضلہ العالی که در شهر ذیقعدة الحرام قوی ٹیل مطابق سنه ۱۳۰۰ھ نوشته می‌شود: کلام الله بخت ائمه علیهم السلام و غیرهم...>.

انجام: <... مغنی، واقف ملامحمدعلی، ۲۷ سطر، کاغذ بخارایی، جلد مشکی>.

فهرستی دست‌نوشته از کتاب‌های خطی و چاپی کتابخانه آستان قدس رضوی است که بر حسب موضوعی علوم تقسیم گردیده و به جهت <عرض دیده> و بازدید کتاب‌ها و اسناد وقفی آن کتابخانه، در سال ۱۳۰۰ھ با آگاهی حاجی شیخ رئیس شاهزاده ابوالحسن میرزای حیرت (در گذشته سال ۱۳۳۶ھ) نگاشته شده است؛ در این فهرست دست‌نویس هم‌چنین برخی خصوصیات نسخه‌ها به خط سیاق نگارش یافته است.

• فهرست نسخ خطی دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی تهران: ص ۱۶۷؛ الذریعة: ج ۱۶، ص ۳۸۸. محمدعلی خادم بن محمدحسن (حاج):

۱۶۰. فهرست [نسخه‌های خطی] کتابخانه آستان قدس. فارسی، ۱۳۰۵ھ، به خط شکسته نستعلیق نگارنده آن، فهرست دست‌نوشته کتاب‌های خطی آستان قدس رضوی در مشهد رضوی است که به جهت <عرض دیده> در سال ۱۲۹۷ھ به دستور مؤتمن الملک متولی باشی کتابخانه سرکار فیض آثار فهرست و سیاه‌برداری شده است؛ این اثر دست‌نویس در کتابخانه گوهرشاد مشهد به شماره <۵۴۵> نگهداری می‌شود.

• فهرست نسخه‌های خطی چهار کتابخانه مشهد: ص ۱۵۸.

محمدحسین (مدرس): ۱۶۱. فهرست [نسخه‌های خطی] کتابخانه آستان قدس رضوی.

فارسی، به خط شکسته نگارنده آن، ۱۳۱۲ھ، ۱۰۴گ (۲۰۸ص)، این فهرست دست‌نوشته به شماره <۵۴۵> در کتابخانه مسجد گوهرشاد در مشهد نگهداری می‌گردد.

این فهرست موضوعی دست‌نوشته نامگوی برای بخشی از دست‌نویس‌های کتابخانه آستان قدس رضوی است، که از سوی شیخ محمدحسین مدرس ... و به گفته خودش <مدرس و خادم حضرت رضا علیه‌السلام>، به دستور حاج میرزا عبدالرضا اعتضاد التولیه، نگارش یافته است،

• فهرست نسخ خطی کتابخانه گوهرشاد: ج ۲، صص ۶۵۳-۶۵۲. ناشناخته:

۱۶۲. دفتر اموال آستان قدس رضوی.

فارسی، میکروفیلم این فهرست دست‌نوشته به شماره <۷۲۹۸> در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در مشهد نگهداری می‌شود.

تصویری از این فهرست دست‌نوشته، که شامل لیست برخی اموال و موقوفات آستان قدس رضوی و از جمله فهرست نامگوی کتاب‌های خطی و چاپی آن مجموعه بصورت ستونی ظاهراً مربوط به دوره ناصری بوده، در طی بازدیدی که نگارنده سطور در معیت برخی همکاران فهرست‌نگار، در سال ۱۳۸۳ش از مجموعه آستان قدس رضوی داشتیم، دست یکی از کارمندان بخش میکروگرافی مشاهده نمودیم، لیکن به جهت عجله امکان بازبینی تفصیلی آن فهرست متأسفانه مقدور نبود و فقط به ثبت عنوان و شماره میکروفیلم آن اکتفا گردید. ممکن است همان فهرست دست‌نوشته از سوی عبدالحمید مولوی باشد که در ذیل بدان اشاره خواهیم نمود و الله العالم.

ناشناخته:

۱۶۳. فهرست کتابخانه رضوی.

فارسی، به خط شکسته نستعلیق، سده ۱۴ھ، ۱۹س، ۵۲گ (۱۰۴ص)، این فهرست دست‌نوشته به شماره <۳۷۳۳> در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران نگهداری می‌گردد.

آغاز: <صورت کتب کتابخانه مبارکه حضرت ثامن الائمه علیه السلام ... بقرار تفصیل ذیل است: تفاسیر، خلاصه جوامع الجامع ...>.

انجام: <... مرقع رقی، عبدالخالق خان ... خطوط اساتید و تصاویر چینی است>.

فهرست دست‌نوشته موضوعی و نامگوی کتاب‌های آستان قدس رضوی، از موضوع تفاسیر تا مرقعات را شامل است؛ ناگفته نماند در این فهرست دست‌نوشته همچنین از ۱۶ نسخه خطی وقفی صدیق‌الملک (صدیق الدوله ۱۳۱۶-۱۳۱۸ھ)، و از آنجایی که این فهرست موجز هم نوعی فهرست دست‌نوشته است سزاوار بود، در این نوشتار مدخلی هم برای آن باز می‌شد، لیکن به جهت اختصار به همین مقدار اکتفا گردید.

• فهرست نسخ خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران: ج ۱۳، ص ۲۷۲۸؛ الذریعة: ج ۱۶، صص ۳۸۷-۳۸۸.

تهرانی (منزوی)، آقابزرگ (محسن):

۱۶۴. فهرست کتب کتابخانه رضویّه علیه آلاف التحية و الثناء.

فارسی و عربی، به خط نگارنده ارجمند آن، ۱۴گ (برگ ۲۷ - ۳۳الف (و) ۳۸ - ۴۴ب مجموعه)، این فهرست دست‌نوشته نامگوی به شماره <۱۵۸۱۶/۱۲> در موزه و کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌گردد.

با عنوان دلیل المخطوطات به چاپ برسد؛ لیکن بنابر اطلاع نگارنده، تاکنون (۱۳۸۳ش) منتشر نشده است. گفتنی است این مجموعه پیش‌تر از سوی آقایان کاظم مدیرشانه‌چی و عبدالله نورانی در سال ۱۳۵۱ش فهرست و منتشر گردیده است.

• گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۱۱۵.

۳۳-۳. کتابخانه مدرسه علمیه فاضلیه مشهد:

ناشناخته:

۱۶۹. فهرست کتب موقوفه مدرسه فاضلیه.

فارسی، ۱۳۰۰هـ، به خط شکسته نستعلیق نگارنده ناشناس آن، ۱۳۰۰هـ، ۱۵گ (۳۰ص)، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۲۹۰۲» در کتابخانه مسجد اعظم قم نگهداری می‌گردد (تصویری از این فهرست دست‌نوشته نزد ابوالفضل حافظیان در قم موجود است).

در این فهرست ۱۲ فصلی دست‌نوشته در حدود ۵۰۰ نسخه خطی از کتب موقوفه مدرسه فاضلیه مشهد بصورت موضوعی و نامگوی معرفی و توصیف گردیده است؛ داده‌های نسخه‌ها در این فهرست به ترتیب مشتمل بر نام کتاب، نام پدیدآور، واقف، تعداد سطر، نوع کاغذ، نوع جلد و نیز تعداد مجلدات است. کتب خطی مدرسه علمیه فاضلیه مشهد در سال‌های اخیر بنابر صلاح‌دید اولیای امر به کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی انتقال یافته است. گفتنی است این فهرست دست‌نویس پیش از این در کتابخانه مرحوم حاج محمد رضانی (مؤسس انتشارات کلاله خاور) قرار داشته، که بنابر وصیت وی، این اثر همراه صدها دست‌نویس نفیس دیگر به کتابخانه مسجد اعظم قم منتقل گردیده است.

۳۳-۴. کتابخانه مدرسه علمیه نواب عالی مشهد:

تهرانی (منزوی)، آقابزرگ (محسن):

۱۷۰. فهرست کتب کتابخانه مدرسه نواب مشهد.

فارسی و عربی، به خط نگارنده ارجمند آن، ۶گ (برگ ۳۳ب - ۳۸الف مجموعه)، این فهرست دست‌نوشته نامگوی به شماره «۱۵۸۱۶/۱۳» در موزه و کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌گردد. ناگفته نماند بنابر صلاح‌دید اولیای امر در سال‌های اخیر این مجموعه نفیس به کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی انتقال یافته است.

• پیام بهارستان: ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲ش، ص ۱۷۲.

۳۴. نوشهر

کتابخانه خاندان نعیمای طالقانی در کجور - نوشهر:

یکی از نوادگان ملا نعیمای طالقانی:

۱۷۱. [فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه خاندان نعیمای طالقانی در کجور - نوشهر].

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته، که گویا مراحل

• پیام بهارستان: ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲ش، ص ۱۷۲.

مولوی، عبدالحمید:

۱۶۵. فهرست موقوفات آستان قدس رضوی.

فارسی، به احتمال زیاد اصل این فهرست دست‌نوشته بزرگ اکنون در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود.

• مجله راهنمای کتاب: س ۲۱ (۱۳۵۷ش)، ص ۸۱۱.

وفادار مرادی، محمد:

۱۶۶. فهرست الفبایی کتب خطی کتابخانه مرکزی و مرکز

اسناد آستان قدس رضوی.

(جلد ۲): فارسی، اصل فهرست دست‌نوشته آن، که گویا مراحل نهایی کار را طی می‌نماید، نزد فهرست‌نگار فاضل آن در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در مشهد نگهداری می‌شود.

دومین مجلد فهرست الفبایی و نامگوی کتب خطی کتابخانه آستان قدس رضوی، مشتمل بر داده‌های نسخه‌های خطی فهرست نشده یا نسخه‌هایی که اخیراً به آن مجموعه نفیس و قدسی انتقال یافته‌اند، می‌باشد؛ گفتنی است این فهرست بسیار ارزنده و مهم مراحل بازنگری نهایی را طی می‌کند. امیدواریم در آینده‌ای نزدیک شاهد انتشار آن باشیم. یادآور می‌شویم پیش‌تر جلد نخست این فهرست، از سوی محمدآصف فکرت همراه استراکات نفیس محمد وفادار مرادی در سال ۱۳۶۹ش چاپ و منتشر گردیده است.

المنجد، صلاح الدین (دکتر):

۱۶۷. المختار من مخطوطات مکتبه آستان قدس رضوی

بمشهد.

عربی، فهرست منتخب دست‌نوشته (منتشر نشده) برای برخی دست‌نویس‌های مهم عربی در کتابخانه آستان قدس رضوی در مشهد است. مؤلف در پژوهه ارزنده خویش با عنوان: معجم المؤرخین الدمشقین: ص ۵۲۱ (چاپ بیروت ۱۹۷۸م) از این فهرست دست‌نوشته با عنوان مصادر تحقیق اثر خویش یاد نموده و از داده‌های آن فهرست بهره گرفته است؛ گفتنی است اصل این فهرست دست‌نویس به خط المنجد، نزد نگارنده آن بوده و ممکن است تصویری هم از آن در کتابخانه و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در مشهد موجود بوده باشد.

۳۳-۲. کتابخانه مدرسه علمیه سلیمان خان مشهد:

حسینی اشکوری، احمد (سید):

۱۶۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه سلیمان

خان مشهد.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) نزد فهرست‌نگار آن در «مرکز احیای میراث اسلامی» در قم نگهداری می‌شود. قرار بود این فهرست در مجموعه‌ای جدید

فهرست‌نگاری آن همچنان ادامه دارد، نزد فهرست‌نگار آن در منطقه کجور از توابع نوشهر نگهداری می‌گردد.

فهرستی دست‌نوشته برای حدود ۴۵۰ دست‌نویس نفیس، لیکن پراکنده در روستاهای کلارستاق و عالی درّه واقع در بخش کجور از توابع شهرستان نوشهر، نزد نوادگان ملا نعیم طالبانی است، که اینک از سوی یکی از نوادگان خاندان ملا نعیم طالبانی (در گذشته به سال ۱۱۶۴هـ) در دست‌شناسایی، بررسی و فهرست‌نگاری است. گفتنی است برخی از این دست‌نویس‌ها مربوط به کتابخانه‌های پادشاهان آل‌بویه است که نسل به نسل به این خاندان رسیده است، برخی دیگر متعلق به کتابخانه‌های پادشاهان صفویه در اصفهان است که ملا نعیم در زمان حمله افغان‌ها از اصفهان به این منطقه انتقال داده است و بخش دیگر هم مربوط به تألیفات ملا نعیم و نوادگان وی، می‌باشد؛ طی یکصد سال گذشته بخشی از این نسخه‌ها از طریق فروش و ... به برخی کتابخانه‌ها و مجموعه‌های خصوصی داخلی راه یافته و متأسفانه بخش اعظمی هم در اثر بی‌توجهی نوادگان ملا نعیم، از بین رفته یا احياناً سر از کتابخانه‌های خارج از کشور در آورده است!

● گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۱۰۴.

۳۵. همدان

۱۳۵. کتابخانه اعتمادالدوله در همدان:

ناشناخته:

۱۷۲. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه اعتمادالدوله در همدان.

فارسی، این فهرست دست‌نوشته و سیاهه، که حاوی اطلاعات کتاب‌شناختی و نسخه‌شناختی برای حدود ۵۲ دست‌نویس عربی و فارسی است، در کتابخانه اعتمادالدوله در همدان نگهداری می‌گردد.

● گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: صص ۱۱۶-۱۱۷.

۲۳۵. کتابخانه دانشگاه بوعلی سینای همدان:

اذکایی، پرویز:

۱۷۳. فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه دانشگاه بوعلی سینای همدان.

فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته، که در آن ۱۹۰ دست‌نویس مهم در ۲۹۰ عنوان به تفصیل معرفی و توصیف گردیده، از چند سال پیش برای انتشار در اختیار «مؤسسه نشر فهرستگان» در تهران نهاده شده و قرار بوده در سال ۱۳۸۰ش به چاپ برسد، لیکن بنابر اطلاع نگارنده سطور، تاکنون (۱۳۸۴ش) این فهرست منتشر نگردیده است. گفتنی است این مجموعه از سوی کسانی چون محمدرضا انصاری قمی و سید

احمد اشکوری نیز فهرست گردیده و چاپ شده است.

● گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: صص ۱۱۸-۱۱۹.

زارعی مهرورز، عباس:

۱۷۴. فهرست نسخه‌های خطی و کتب چاپ سنگی و سربی کتابخانه دانشگاه بوعلی سینا در همدان.

(مجلدات ۱-۲)، فارسی، اصل این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده)، نزد نگارنده آن، که مدرس دانشگاه در رشته تاریخ نیز می‌باشد، در کتابخانه دانشگاه بوعلی سینا در همدان نگهداری می‌گردد.

فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) برای ۴۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی و اندکی ترکی از سده‌های ۶هـ به بعد، موجود در کتابخانه دانشگاه یاد شده است، که بنا به گفته نگارنده آن (در سایت خبرگزاری میراث فرهنگی www.chn.ir در ۱۳۸۴/۱/۲۳) مراحل فهرست‌نگاری تمامی دست‌نویس‌ها، که پیش‌تر در موضوعات طب، دین، فقه، ادبیات، تاریخ، علم قافیه و عروض است، به پایان رسیده و در سال ۱۳۸۵ش، در دو جلد در ۱۵۰۰ص به چاپ خواهد رسید. ناگفته نماند در این کتابخانه علاوه بر ۴۰۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی، فارسی و ترکی، ۵۰۰ کتاب چاپ سنگی و ۸۰ کتاب چاپی سربی قدیمی نیز وجود دارد؛ که به ضمیمه این اثر در قالب ۲۰۰۰ عنوان فهرست گردیده‌اند. بخشی از این آثار مربوط به کتب هدایی سفیر وقت سودان در ایران، آقای صلاح‌الدین عثمان هاشم، است که در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، به این کتابخانه اهدا گردیده است.

۳۶. یزد

۱-۳۶. کتابخانه مسجد روضه محمدیه (حظیره)

پورسینا، امیرحسین:

۱۷۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد روضه محمدیه در یزد.

فارسی، فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) برای ۷۷۰ دست‌نویس به زبان‌های عربی و فارسی این مجموعه است، که اصل آن در کتابخانه مسجد روضه محمدیه در یزد نگهداری می‌گردد.

● گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران: ص ۱۲۵.

۲-۳۶. کتابخانه وزیر یزد (وابسته به آستان قدس رضوی):

ناشناخته:

۱۷۷. فهرست کتب خطی کتابخانه وزیر یزد.

فارسی، به خط نستعلیق، ۱۳۵۰ش، این فهرست دست‌نوشته به شماره «۱۱۱۲۵» در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در مشهد نگهداری می‌گردد.

● فهرست الفبایی کتب خطی آستان قدس رضوی: ص ۴۳۸.

پانوشته‌ها:

* hosseinmottaghi@yahoo.com

۱. برای نمونه، اطلاعات و داده‌های کتاب‌شناسی هزاران فهرست نسخه‌های خطی، اعم از کتاب و مقاله، که در ضمن نشریات معرفی شده، و نسخه‌ای از آن در بخش فهرست نگاری کتب خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) نگهداری می‌گردد، از سوی نگارنده سطور در یک اثر مستقل با عنوان: کتاب‌شناسی فهرس دست‌نویس‌های اسلامی کتابخانه‌های ایران و جهان در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، گردآوری شده، که ان شاء الله در آینده‌ای نه چندان دور، به حول و قوه الهی منتشر خواهد گردید.

۲. برای نمونه، اطلاعات هزاران فهرست مربوط به نسخه‌های خطی، اعم از کتاب، مقاله موجود در ضمن نشریات داخلی و خارجی، لوح‌فشرده (CD) و...، که در بخش فهرست‌نگاری کتب خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)؛ نگهداری می‌گردد، از سوی نگارنده در یک اثر با عنوان: کتاب‌شناسی فهرس دست‌نویس‌های کتابخانه‌های ایران و جهان در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، گردآوری شده، که در آینده‌ای نه چندان دور، به حول و قوه الهی، منتشر خواهد گردید. بدیهی است که نخستین قدم برای رسیدن به پژوهش بزرگ: <کتاب‌شناسی کامل فهرس نسخه‌های خطی جهان>، انتشار تدریجی اطلاعات فهرس نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه‌ها، ضرورتی انکارناپذیر است.

۳. از نظر برخی پژوهشگران، توجه به <فهرس دست‌نوشته> تا زمانی اعتبار دارد که منتشر نگردیده‌اند، و بعد از انتشار متن آن، آن‌ها دیگر فاقد ارزش و اعتبار علمی می‌باشند! لیکن به نظر نگارنده - جز فهرست‌های جدید نگاشته شده - فهرسی که امروزه در کتابخانه‌ها از آن‌ها تعبیر به <نسخه خطی> می‌شود و به اصطلاح در کتابخانه‌ها فهرست گردیده و شماره مخصوص خورده و در مخزن نسخ خطی نگهداری می‌شوند، ارزش ذاتی و مستقلی دارند؛ حال می‌خواهد این نوع فهرست‌ها، چاپ شده باشند یا همچنان دست‌نوشته باقی مانده باشند؛ بر این مبنا در این مقاله از فهرس نادری، مانند: فهرست کتابخانه صدرالاسلام خوبی، که به چاپ تحقیقی نیز رسیده‌اند، استطراداً یاد شده است.

۴. امروزه فهرس نسخه‌های خطی متنوعی وجود دارند که کتابخانه‌ها، در یک یا چند نسخه، آن‌ها را برای خویش، با ماشین تایپ، نگاشته و بصورت بسیار محدودی تکثیر کرده‌اند، این نوع فهرس - به تبعیت از المخطوطات الاسلامیه فی العالم، اثر ارزشمند مؤسسه الفرقان در لندن - در این نوشتار نیز، در قالب <فهرس دست‌نوشته> تعریف گردیده و معرفی شده است.

۵. انتشار برخی از فهرس کهن بصورت عکسی (فاکسیمیله) در برخی نشریات، در این نوشتار، <چاپی> محسوب نگردیده است؛ در ضمن برخی از فهرس جدید نگاشته شده از سوی فهرست‌نگاران معاصر، ممکن است اخیراً در برخی نشریات چاپ شده باشند، که نگارنده سطور از انتشار آن‌ها بی‌اطلاع بوده یا هم‌زمان با نگارش این نوشتار به چاپ رسیده باشند، که در آن صورت

امکان حذف آن‌ها مقدور و میسر نبوده است. ۶. فهرست‌نگارانی که در شکل‌گیری این اثر سهیم بودند عبارت‌اند از آقایان: میرمحمود موسوی، میرقاسم موسوی، ... محمدی، عارف رمضان، محمدحسین اوسطی، ابوالحسن شمس، ناصر رستمی، حسین تبریزیان، محمدجواد طالبی، احمد سلیمانی، حسن طاهری مقدم، محمدحسین امینی، علی سخندان، حسین متقی و دیگر کسانی که از خاطر نگارنده سطور بیرون رفته است.

۷. به نظر سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۷۷ش، بود که توفیقی نصیب نگارنده و برخی دوستان همکار شد تا از نزدیک با این مجموعه تصادفاً آشنا شویم، که بیش‌ترین آن‌ها را نسخه‌های حوزه ادبیات عرب مانند حواشی مطول و ... تشکیل می‌داد و اگر نگارنده سطور درست تشخیص داده باشد، بر روی برگ نخست همه این دست‌نویس‌ها دستخط آقای سید احمد حسینی اشکوری در معرفی نامگوی و اجمالی آن‌ها نمایان بود، که پیشتر آن‌ها را مورد شناسایی قرار داده و فهرست کرده بود، به نظر می‌رسد فهرست‌نگار فهرست یاد شده در این نوشتار ایشان باشند والله العالم.

۸. ممکن است فهرست آقای ابوالفضل عرب‌زاده منظور نظر مؤسسه الفرقان بوده باشد که بعدها در سال ۱۳۷۸ش، طی یک جلد در قم منتشر گردیده است.

۹. آن‌گونه که در خاطر نگارنده باقی مانده، این فهرست دست‌نوشته (منتشر نشده) شاید از سوی آقای شیخ عبدالله محمدی، تهیه شده باشد که از مسؤولان کنونی این مؤسسه در قم، هستند ایشان زمانی از مراجعه‌کنندگان بخش محققان کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) بوده‌اند.

۱۰. گفتنی است که این نسخه با همین شماره (۵۴۵) در فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گوهر شاد: ج ۲، صص ۶۵۲-۶۵۳ با کتابت سال ۱۳۱۲هـ به خط شیخ محمدحسین مدرّس و خادم حضرت رضا - علیه السلام - معرفی شده و یک بار هم در فهرست نسخه‌های خطی چهار کتابخانه مشهد: ص ۱۵۸ با کتابت سال ۱۳۰۵هـ به خط حاج محمدعلی خادم بن محمدحسن گزارش شده است، که به نظر می‌رسد باید در ثبت داده‌های آن نسخه از سوی فهرست‌نگاران آن خطایی پدید آمده باشد؛ به هر تقدیر ما با همان داده‌ها، به جهت احتیاط هر دو را مستقل معرفی نمودیم.

